

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Petra Konečná

Právní úprava nakládání se zvířaty v lidské péči

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 1. 12. 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Petra Konečná

V Praze dne 1. 12. 2016

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování svému vedoucímu práce doc. JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D. za jeho rady, vstřícnost a trpělivost při vedení mé diplomové práce.

Obsah

Předmluva	5
Úvod.....	7
1 Právní úprava nakládání se zvířaty v lidské péči	10
1. 1. Prameny mezinárodního práva.....	10
1. 2. Prameny práva Evropské unie.....	15
1. 3. Česká právní úprava	17
1. 4. Australská právní úprava.....	20
1. 5. Shrnutí	23
2 Základní pojmy	24
2. 1 Pojem zvíře a jeho právní status.....	24
2. 1. 1 Česká právní úprava.....	24
2. 1. 2 Australská právní úprava.....	27
2. 1. 3 Shrnutí	28
2. 2 Pojem zvíře v lidské péči	28
2. 2. 1 Česká právní úprava.....	29
2. 2. 2 Australská právní úprava.....	29
2. 2. 3 Shrnutí	30
3 Ochrana hospodářských zvířat	31
3. 1 Česká právní úprava.....	31
3. 1. 1 Pojem hospodářské zvíře.....	32
3. 1. 2 Aspekty právní úpravy	32
3. 1. 3 Limity právní úpravy.....	35
3. 2 Australská právní úprava.....	37
3. 2. 1 Pojem hospodářské zvíře.....	38
3. 2. 2 Aspekty právní úpravy	38
3. 2. 4 Limity právní úpravy.....	40
3. 3 Shrnutí.....	41
4 Ochrana zvířat v zájmových chovech	43
4. 1 Česká právní úprava.....	43
4. 1. 1. Pojem zvířete v zájmovém chovu	43

4. 1. 2. Aspekty právní úpravy	45
4. 2 Australská právní úprava.....	46
4. 2. 1. Pojem zvířete v zájmovém chovu	47
4. 2. 2. Aspekty právní úpravy	47
4. 3 Shrnutí.....	49
5 Ochrana pokusných zvířat.....	50
5. 1 Česká právní úprava.....	50
5. 1. 1 Pojem pokus	51
5. 1. 2 Pojem pokusného zvířete	52
5. 1. 3 Aspekty právní úpravy	53
5. 2 Australská právní úprava.....	56
5. 2. 1 Pojem pokus	58
5. 2. 2 Pojem pokusné zvíře	58
5. 2. 3 Aspekty právní úpravy	58
5. 3 Shrnutí.....	59
Závěr	60
Použité prameny a literatura.....	65
Resumé.....	70
Summary	71
Abstrakt.....	72
Abstract	73

Předmluva

Lidé se zvířaty sdílejí tento svět od nepaměti. Jejich vztah po tisíciletí vykazoval nerovný charakter. Ke zvířatům již z tradice římského práva bylo přistupováno jako k věci. Byla tedy objektem právních vztahů. Oproti tomu člověk (vynecháme-li historický vývoj otroctví apod.) je odedávna subjektem těchto právních vztahů. Status zvířete se nicméně s novým českým občanským zákoníkem změnil. Zvíře již není považováno za věc, ale současně není ani subjektem právních vztahů. Tato změna v české právní úpravě reflektuje dlouhodobý vývoj v oblasti právní úpravy týkající se zvířat, v nichž s postupem času zvíře nabývá na významu. Pozornost se postupně přesouvá i směrem k ochraně zvířete před člověkem a negativními důsledky jeho jednání. Živé zvíře je na základě nového občanského zákoníku chápáno jako smysly nadaný živý tvor schopný pociťovat bolest i utrpení, což vede k neudržitelnosti chápání zvířete jako věci a hledání jeho nového právního ukotvení, v němž bude mít více práv a bude více chráněn před nevhodným jednáním člověka.

Tato diplomová práce proto přináší pohled na českou právní úpravu ochrany zvířat v porovnání s australskou právní úpravou, přičemž specificky je vybrána oblast zvířat v lidské péči, protože ta přicházejí do interakce se člověkem nejvíce, a proto je v této oblasti nutnost ochrany zvířat vysoká.

Australská právní úprava byla vybrána především z důvodu semestrálního studijního pobytu autorky na University of Queensland v Brisbane, kde měla možnost studovat předměty týkající se zvířat (Australské podmořské prostředí (Australia's Marine Environment), Australské pozemní prostředí (Australia's Terrestrial Environment), Současná Austrálie (Contemporary Australia) a Ekonomie životního prostředí (Ecological & Environmental Economics)). Díky těmto kurzům pronikla do přístupu Australanů k ochraně ekosystémů a jejich postojům k životnímu prostředí, které je v této zemi na předních příčkách strategický priorit.

Nejdříve jsou v práci vymezeny obecné rysy právní úpravy nakládání se zvířaty v lidské péči a definovány stěžejní pojmy – zvíře a zvíře v lidské péči. Poté následují kapitoly týkající se vybraných kategorií zvířat v lidské péči.

První kapitola je věnovaná ochraně hospodářských zvířat. Tato skupina zvířat byla dlouhou dobu spíše upozadována v rámci ochrany, a to z titulu převahy ekonomického zájmu před etickým. Hospodářská zvířata nicméně představují početně nejobemnější skupinu zvířat v lidské péči. Jsou využívána lidmi za účelem hospodářského užitku již mnoho tisíciletí.

Další kapitola rozebírá ochranu zvířat v zájmových chovech. Tato zvířata bývají charakterizována jako společníci lidí. Z neznámějších kategorií jsou to psi a kočky, kteří se v českých domácnostech těší velké popularitě. Mimo ně ale může jít i o zvířata méně typická, některá dokonce vyžadující zvláštní péči, která jsou chována jako domácí mazlíčci.

Poslední z vybraných kategorií zvířat v lidské péči jsou pokusná zvířata. Medializace praktik využívaných při některých pokusech jim zajistila výraznou pozornost. V kosmetické oblasti je jejich využití rok od roku snižováno. Místo nich jsou hledány alternativní přístupy a možnosti testování zdravotní nezávadnosti a dalších efektů produktů, které nezpůsobují zvířatům bolest ani utrpení.

Tato diplomová práce si neklade za cíl poskytnout zevrubnou komparativní studii české a australské právní úpravy. Cíleně jsou zvoleny pouze tři kategorie zvířat v lidské péči a u nich je provedeno srovnání vybraných aspektů právních úprav. Autorka práci stavěla na principu analýzy české právní úpravy, porovnání obdobných institutů v australské úpravě a identifikaci prostorů *de lege ferenda* pro českou právní úpravu.

Úvod

Důraz na ochranu zvířat reprezentuje moderní vývoj právních úprav. Prvotní zmínky o zvířatech v právu lze nalézt zejména v právních ustanoveních týkajících se myslivosti, vlastnického práva a náhrady škod a ochrany před nemocemi přenášenými zvířaty.¹ Posun směrem k ochraně zvířat před týráním a dalšími negativními projevy lidí v rámci nakládání se zvířaty lze ukotvit do 19. století. V něm začínají vznikat první písemné prameny právní úpravy, které reflektují týrání zvířat způsobené lidmi. Jedná se o pomalý vývoj, který akceleroval v posledních desetiletích dvacátého století. Mnoho skupin ekologicky uvědomělých lidí zdůrazňuje nutnost zvířatům umožnit žít život způsobem, v prostředí a podmínkách, které jsou co nejvíce odpovídající jejich fyziologickým a etologickým potřebám. Jedná se o hnutí za *welfare* zvířat, tedy za jejich životní podmínky, které jim zajišťují pohodu a život bez bolesti a utrpení.

Na mnoha univerzitách po celém světě se v posledních dvaceti letech začínají vyučovat předměty týkající se *welfare* zvířat a jejich ochrany před týráním. Formují se skupiny odborníků na interdisciplinární úrovni s cílem ochránit zvířata před negativním vlivem člověka.

A právo není výjimkou. Právní úpravy týkající se ochrany zvířat velmi často vykazují roztržitost v mnoha předpisech, což odpovídá i vývoji právní úpravy, protože nástroje ochrany zvířat se do práva dostávaly postupně. Zájem právních expertů o právo zvířat je v České republice spíše minoritní a vyvstávají otázky, zda je to z důvodu nepřehlednosti právní úpravy, která je formována od úrovně podzákonných předpisů, po normy na úrovni zákona, přes množství předpisů v oblasti sekundárního práva Evropské unie až po mezinárodní úmluvy, které ale doposud udržují spíše regionální charakter. Zda je příčinou, že se jedná o oblast práva, která si vyžaduje znalosti i dalších oblastí, především přírodních věd. Zda je

---

¹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2013, s. 272

to z důvodu nekomerčního a tím pádem ekonomicky ne tolik atraktivního oboru práva. Či zda svou roli v nízkém zájmu mezi právníky hraje vzrůstající radikálnost aktivistických hnutí ochránců zvířat.

Právní ochrana zvířat nicméně z pohledu autorky zastává významné místo pro budoucí vývoj práva. A proto byla zvolena tématem této diplomové práce právní úprava nakládání se zvířaty v lidské péči.

Zvířata lze zjednodušeně rozdělovat na zvířata volně žijící v přírodě a zvířata v lidské péči. Volně žijící zvířata jsou primárně, ale nikoli výlučně chráněna prostřednictvím druhové ochrany. Oproti tomu zvířata v lidské péči jsou chápána především ve smyslu jedinců, nikoli druhů zvířat. Jedinec žije v lidské péči člověka, v níž je na ní obvykle závislý a jeho život a žití je v zásadě v rukou člověka. Takovými zvířaty jsou hospodářská zvířata, zvířata chovaná v zájmovém chovu, pokusná zvířata. Ale také zvířata v cirkusech, zvířata využívána ve filmovém průmyslu, zvířata chovaná za účelem sportovního využití. Nicméně i u zvířat v lidské péči může dojít k překryvu právní povahy s volně žijícími zvířaty, která pokud se například zraní a jsou nalezena člověkem, jsou umístěna do záchranných stanic. Nebo pokud se jedná o zvíře, jehož druh je v ohrožení existence, může být také umístěno do péče zoologických zahrad. A tím pádem se i tato zvířata stávají předmětem lidské péče.

Zvířata v lidské péči tedy tvoří poměrně rozsáhlou kategorii v rámci souboru všech zvířat. A lze říci, že jejich počet roste. Využití hospodářských zvířat v chovech, především intenzivních, pro zajištění živočišné výroby vzrůstá a to i díky populačnímu růstu na Zemi, kdy živočišné produkty tvoří nenahraditelnou součást potravy člověka (zde autorka nechce polemizovat s veganským a podobným přístupem k životu, respektive stravě, ale z chemického hlediska určité typy bílkovin obsažené v živočišných produktech nelze stoprocentně nahradit produkty rostlinnými). Stejně tak zvířata chovaná člověkem v zájmovém chovu, tedy z titulu bytí společníkem člověku jsou více a více populární. Lze troufale

tvrdit, že s obtížemi lze najít dítě, které nikdy své rodiče neprosilo o dárek ve formě živého domácího mazlíčka. Z těch nejoblíbenějších jsou to jednoznačně psi a kočky, následováni drobnými hlodavci (křečky, morčaty, činčilami, králíky) a ptáky (andulkami, papoušky a dalšími). Nelze opomenout i zvířata chovaná v teráriích (např. hadi, pavouci, želvy) a různé typy vodních živočichů chované v akváriích. Stejně tak počet pokusných zvířat se zvyšuje, nicméně nikoli v alarmující kategorii laboratorních zvířat, ale spíše v pokusech ve smyslu kroužkování ptáků, odchytu zvířat pro telemetrické pozorování apod.²

Právní úprava nakládání se zvířaty v lidské péči stejně jako právní úprava zvířat obecně trpí nejednotností, regulací obsaženou v rozličných předpisech včetně těch, které by se měly dle původního záměru spíše zaměřovat na právní úpravu zvířat volně žijících. Nástroje ochrany zvířat v lidské péči jsou v současné době zastřešovány především veřejným právem. Soukromé právo vzhledem ke svému charakteru poskytuje v tomto porovnání omezenější možnosti ochrany zvířat.

Z oblastí, které jsou právem upravovány, za účelem ochrany zvířat se jedná zejména o zajištění podmínek welfare zvířat, definici pravidel nakládání se zvířaty v zájmovém chovu a s hospodářskými zvířaty, formulace pravidel provádění pokusů na zvířatech, zajištění ochrany zvířat proti týrání a stanovení veterinárních podmínek chovů.³

Tato diplomová práce je věnována právní úpravě nakládání se zvířaty v lidské péči a v následujících kapitolách předestře základní pojmy týkající se právní úpravy a tři zvolené kategorie ochrany zvířat v lidské péči – ochrana hospodářských zvířat, ochrana zvířat v zájmovém chovu a ochrana pokusných zvířat, a jejich vybraná specifika v české a australské právní úpravě.

---

² MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 378

³ STEJSKAL, V. – LESKOVJAN, M., *Člověk a zvíře – v zajetí či v péči? Aktuální právní a vědecké otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010. s. 10

1 Právní úprava nakládání se zvířaty v lidské péči

Právní úprava týkající se zvířat se dá v zásadě rozdělit na dva celky. Prvním jsou právní předpisy, které se zaměřují zejména na živočišnou výrobu a dozor nad zvířaty. Tyto předpisy především regulují chov zvířat pro lidské potřeby, dohlíží na zdraví zvířat zejména z pohledu předcházení nález a ohrožení člověka. Typickým příkladem v české legislativě je zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších právních předpisů (dále veterinární zákon), v australské například federální Zákon o karanténě z roku 1908 (Quarantine Act 1908). Cílem je především ochrana lidí, ochrana zvířat je případně až druhořadá.

Druhý celek je tvořen předpisy, které naopak mají chránit zvířata. Stanovují povinnosti chovatelů, definují podmínky chovu, formulují zákazy jednání vůči zvířatům. Tyto předpisy spíše regulují lidské chování/péči týkající se zvířat za účelem poskytnout jim ochranu před lidmi a nevhodným zacházením. V českém právu je základním pramenem zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (dále zákon na ochranu zvířat proti týrání). Z australských lze jmenovat kupříkladu zákon o péči o zvířata a jejich ochraně (Animal Care and Protection Act 2001).

Předmětem této práce budou především právní předpisy, které poskytují ochranu zvířat před utrpením a nevhodným zacházením, tedy předpisy z druhého celku.

1. 1. Prameny mezinárodního práva

Z pramenů mezinárodního práva, které se zabývají právní úpravou nakládání se zvířaty v lidské péči, jsou nejvýznamnější mezinárodní úmluvy. Aktuálně neexistují v této oblasti mezinárodní úmluvy celosvětového typu, lze nalézt pouze úmluvy regionálního typu.⁴

---

⁴ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, po. cit. s. 150

Pro oblast problematiky zvířat v lidské péči je stěžejní systém následujících dohod Rady Evropy, které jsou i následně implementovány v rámci sekundárních pramenů práva Evropské unie:⁵

- Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu;
- Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě;
- Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely;
- Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat;
- Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely.

Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu byla přijata 10. března 1976 ve Štrasburku. Dohoda ve své preambuli zdůrazňuje význam zvířat v zájmovém chovu – „*majíce na zřeteli vzájemné vazby mezi člověkem a zvířaty v zájmových chovech; berouce na zřetel význam zvířat v zájmových chovech ve smyslu jejich příspěvku ke kvalitě života a tudíž k jejich významu pro společnost*“.⁶ Dohoda je tvořena 23 články, v nichž lze nalézt zejména obecná ustanovení – definice zvířete v zájmovém chovu, toulavého zvířete a další. Dále podmínky držení zvířat v zájmovém chovu, z nichž za zmínku stojí především věkový limit 16 let pro získání zvířete⁷ či zakázané chirurgické zákroky ve formě kupírování ocasu a uší, exstirpace hlasivek či amputace drápků a zubů, v případě že nejsou povoleny výjimky.⁸

Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě byla přijata 13. prosince 1968 v Paříži. Tato dohoda taktéž ve své preambuli vyjadřuje podstatu významu ochrany zvířat v mezinárodní přepravě - „*signatáři následující dohody...s vědomím, že každá osoba má morální povinnost respektovat všechna zvířata a věnovat řádnou pozornost jejich schopnosti pociťovat utrpení; vedeny*

---

⁵ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 155

⁶ Viz Preambule Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu

⁷ Viz článek 6 Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu

⁸ Viz článek 10 Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu

*přáním zajistit pohodu zvířat během přepravy; přesvědčeny, že mezinárodní přeprava zvířat je slučitelná s pohodou zvířat za předpokladu, že jsou splněny požadavky na pohodu zvířat.*⁹ Dohoda se zaměřuje na mezinárodní přepravu zvířat, pod kterou rozumí „*jakýkoli přesun z jedné země do druhé, s výjimkou cest kratších než 50 km a přesunů mezi jednotlivými členskými státy Evropského společenství*“¹⁰, přičemž ochranu přiznává všem obratlovcům. Ve 41 člancích vymezuje obecné zásady, z nichž nejpodstatnější jsou:

- přeprava způsobem, kdy je zvířatům zajištěna pohoda;
- na kontrolních stanovištích mají přepravovaná zvířata přednost;
- zvířata jsou uvázána jen v nezbytně nutných případech;
- jsou přijímána opatření minimalizující utrpení zvířat.¹¹

Dále jsou v člancích upraveny zejména technické podmínky vozidel přepravy (konstrukce), příprava na přepravu, nakládání a vykládání, další podmínky přepravy a specifická ustanovení podle typu přepravy (zda je realizována po silnici, po vodě, železnici či letecky).

Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely byla přijata 10. března 1976 ve Štrasburku. Jedná se důležitý dokument vytvářející základ pro welfare zvířat chovaných v intenzivních chovech. Chápána jsou jimi „*zvířata, která jsou chována nebo držena pro produkci potravin, vlny, kůže, kožešin nebo pro jiné chovné účely*“. V rámci článků 3 až 7 definuje zásady dobrého stavu zvířat:

- *Každé zvíře musí mít ustájení, výživu a ošetřování - se zřetelem na druh zvířete, stupeň vývoje, adaptace a domestikace - odpovídající jeho potřebám fyziologickým a etologickým, v souladu se získanými zkušenostmi a vědeckými poznatky.*

---

⁹ Viz Preambule Evropské dohody o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě

¹⁰ Viz článek 1 odst. 1 Evropské dohody o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě

¹¹ Viz článek 4 Evropské dohody o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě

- *Volnost pohybu vlastní zvířeti podle druhu a v souladu se získanými zkušenostmi a vědeckými poznatky, nesmí být omezována způsobem, který by zvířeti způsobil zbytečné utrpení nebo poranění.*
- *Je-li zvíře trvale nebo pravidelně uvázáno nebo chováno v malém prostoru, musí to odpovídat jeho potřebám fyziologickým a etologickým, v souladu se získanými zkušenostmi a vědeckými poznatky*
- *Osvětlení, teplota, vlhkost, větrání a ostatní podmínky okolí, jako koncentrace plynu nebo intenzita hluku, musí odpovídat druhu zvířete, stupni jeho vývoje, adaptace a domestikace, být přiměřené jeho potřebám fyziologickým a etologickým, v souladu se získanými zkušenostmi a vědeckými poznatky.*
- *Způsob krmení či napájení, ani obsah krmiv a tekutin nesmí způsobit zvířeti zbytečné utrpení nebo poranění a jeho výživa nesmí obsahovat látky, které by mohly být příčinou utrpení nebo zbytečného poškození.*
- *Kondice a zdravotní stav zvířat musí být předmětem celkové prohlídky v dostatečných intervalech tak, aby se zabránilo jejich zbytečnému utrpení. V případech zvířat chovaných v moderních intenzivních chovatelských systémech je to nejméně jednou denně.*
- *Technická zařízení v moderních systémech intenzivních chovů musí být předmětem pečlivé prohlídky nejméně jedenkrát denně a každá zjištěná závada musí být odstraněna v co nejkratší době. Když nemůže být odstraněna na místě, musí být okamžitě přijata dočasná nezbytná opatření, aby se uchoval dobrý stav zvířat.¹²*

Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat byla přijata 10. května 1979 ve Štrasburku. Tato dohoda ve své preambuli poukazuje na nutnost ochrany zvířat při porážení a to z důvodu ochrany zvířat před zbytečnou bolestí a utrpením a taktéž

---

¹² Viz článek 3 až 7 Evropské dohody o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely

z důvodu vlivu psychického stavu zvířete při porážení na kvalitu masa.¹³ Dohoda se zaměřuje na podmínky zvířat před a během porážení – tedy na přehánění, přechovávání, znehybnění, omračování a porážení lichokopytníků, přežvýkavců, prasat, králíků a drůbeže.¹⁴

Poslední z pěti dohod Rady Evropy je Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely. Ta byla přijata 18. března 1986 ve Štrasburku. Jedná se obsahově o nejrozsáhlejší dokument – od obecných zásad jde až v rámci přílohy do detailních specifikací rozměru chovných nádob a obdobně. Tato dohoda vyjadřuje, že smluvní státy si uvědomují, že je třeba respektovat všechna zvířata a snažit se pokusy na zvířatech omezovat. A to formou pokud je to proveditelné nahradit užití zvířat k pokusným a jiným vědeckým účelům především alternativními metodami.¹⁵ Úprava se vztahuje na *všechna zvířata, která se používají nebo mají být použita v pokusných nebo jiných vědeckých procedurách, pokud tyto procedury mohou vyvolat bolest, utrpení, úzkost nebo dlouhodobé poškození. Nevztahuje se na zvířata, která se nepoužívají v pokusech, a na zvířata v běžné zemědělské a veterinární praxi.*¹⁶

V neposlední řadě je na úrovni mezinárodního práva vhodné zmínit také Úmluvu o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.¹⁷ Ta byla přijata 3. března 1973 ve Washingtonu a aktuálně má 181 smluvních stran.¹⁸ Patří mezi ně Česká republika i Austrálie. Tato úmluva pracuje s pojmem exemplář, pod kterým chápe jakéhokoli živočicha či rostlinu a to živé i mrtvé jedince.¹⁹ Jedinci jsou rozřazeni do Příloh I, II a III. Úmluva upravuje

---

¹³ Viz Preambule Evropské dohody o ochraně jatečných zvířat

¹⁴ Viz článek 1 Evropské dohody o ochraně jatečných zvířat

¹⁵ Viz Preambule Evropské dohody o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

¹⁶ Viz článek 1 Evropské dohody o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

¹⁷ Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

¹⁸ TUHÁČEK, Miloš, JELÍNKOVÁ, Jitka a kol. *Právo životního prostředí, Praktický průvodce*. 1. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2015, s. 127

¹⁹ Viz článek 1 Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin.

veškerý obchod s exempláři, přičemž při vývozu, dovozu i zpětném vývozu je nutné „předložit povolení nebo v určitých případech potvrzení a tím prokázat jeho legální původ a splnění všech podmínek obchodu s daným exemplářem“.²⁰ V oblasti zvířat v lidské péči definuje podmínky vydání povolení, které musí osoby splnit. Jedná se právě zejména o zajištění dobrých životních podmínek:

- vývoz neohrozí přežití dotčeného druhu;
- živý exemplář bude připraven a dopravován takovým způsobem, že nebezpečí poranění, poškození na zdraví nebo krutého zacházení bude sníženo na nejmenší možnou míru;
- předpokládaný příjemce živého exempláře je náležitě vybaven pro jeho umístění a pro péči o něj.²¹

1. 2. Prameny práva Evropské unie

Význam právní ochrany zvířat v lidské péči byl poprvé v Evropské unii zdůrazněn prostřednictvím Protokolu o ochraně a dobrých životních podmínkách zvířat, který byl připojen ke Smlouvě o založení Evropského společenství Amsterdamskou smlouvou.²²

Pevný základ ochrany zvířat v lidské péči v primárním právu byl položen až s Lisabonskou smlouvou, která v rámci Smlouvy o fungování Evropské unie deklarovala životní prostředí jako jednu z priorit unie a svěřila tuto oblast do sdílené pravomoci Evropské unie a členských států.^{23 24}

Nejpodstatnějším článkem pro ochranu zvířat je ve Smlouvě o fungování Evropské unie článek 13²⁵ - „*Při stanovování a provádění politik Unie v oblastech*

---

²⁰ TUHÁČEK, Miloš, JELÍNKOVÁ, Jitka a kol. *Právo životního prostředí, Praktický průvodce*. 1 vydání. Praha: GRADA Publishing, 2015, s. 128

²¹ Viz článek III Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

²² MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 164

²³ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 167

²⁴ KRUŽÍKOVÁ, Eva, ADAMOVÁ, Eva, KOMÁREK, Jan. *Právo životního prostředí evropských společenství, Praktický průvodce*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 29

²⁵ STEJSKAL, Vojtěch. *Vývojové tendence právní úpravy ochrany přírody*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012, s. 138

zemědělství, rybolovu, dopravy, vnitřního trhu, výzkumu a technologického rozvoje a vesmíru zohledňují Unie a členské státy plně požadavky na dobré životní podmínky zvířat jako vnímajících bytostí; přitom zohlední právní nebo správní předpisy a zvyklosti členských států spojené zejména s náboženskými obřady, kulturními tradicemi a regionálním dědictvím“.²⁶ Tento článek poukazuje na zohledňování dobrých životních podmínek zvířat. Nicméně „právním základem současného unijního práva v oblasti ochrany zvířat v lidské péči je kapitola Zemědělství a rybolov“, přičemž „dílčí otázky týkající se veterinární péče upravuje kapitola Veřejné zdraví“.²⁷

Prameny sekundárního práva Evropské unie jsou tvořeny směrnicemi, nařízeními a rozhodnutími.²⁸ Směrnice týkající se ochrany zvířat v lidské péči byly transponovány do českého právního řádu zejména zákonem na ochranu zvířat proti týrání. Z nařízení, která jsou bezprostředně závazná a účinná jsou ty nejvýznamnější:

- Nařízení Rady (ES) č. 1255/1997 týkající se kritérií Společenství pro stanice zastavení při přepravě a měnící plán cesty, uvedené v příloze ke Směrnici 91/628/EHS;
- Nařízení Rady (ES) č. 411/1998 s dodatečnými předpisy na ochranu zvířat pro silniční vozidla pro přepravu zvířat delší než osm hodin;
- Nařízení Komise (ES) č. 639/2003 kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1254/1999, pokud jde požadavky na poskytování vývozních náhrad v souvislosti s řádným zacházením se živým skotem během přepravy;
- Nařízení Rady (ES) č. 1040/2003 ze dne 11. června 2003, kterým se mění nařízení (ES) č. 1255/97, pokud jde o použití míst zastávek;

---

²⁶ Viz čl. 13 Smlouvy o fungování Evropské unie

²⁷ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 169

²⁸ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s.152

- Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97;
- Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování.

1. 3. Česká právní úprava

V českém prostředí byl první právní předpis upravující nakládání se zvířaty a jejich ochranu přijat v roce 1855.²⁹ Jednalo se o nařízení č. 31/1855 říšského zákoníku, které prostřednictvím jednoho ustanovení o dvou větech stanovuje týrání zvířat veřejným způsobem vyvolávajícím pohoršení trestným.³⁰ Toto nařízení reprezentovalo prvopočátky právní ochrany na našem území. Současná moderní ochrana zvířat proti týrání nicméně započala až v druhé polovině 20. století.

Soubor právních předpisů, které upravují ochranu zvířat, je obsáhlý, proto níže uvedené předpisy nelze brát jako kompletní výčet. Zvířatům je poskytována ochrana prostřednictvím nástrojů přímé ochrany, tj. právních předpisů, jejichž hlavním cílem je ochrana zvířat proti týrání (typicky například zákon na ochranu zvířat proti týrání či trestní zákoník), a prostřednictvím nástrojů nepřímé ochrany, které upravují další aspekty, které na život zvířete mají vliv a poskytují tak nepřímou ochranu před týráním.³¹

Nejvíce nástrojů ochrany zvířat se nachází ve veřejném právu. Základním zákonem, jak již bylo výše zmíněno, je v České republice zákon na ochranu zvířat proti týrání. Tento zákon v úvodním textu před jednotlivými ustanoveními zdůvodňuje své místo na poli právních předpisů – *„Zvířata jsou stejně jako člověk*

²⁹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch, 2013, op. cit. s. 284

³⁰ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch, 2013, op. cit. s. 285

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. s. 1 Dostupné online: <http://eagri.cz/public/web/file/187337/Z359_12duvodovka_web.pdf>.

*živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zasluhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.*³² Tímto prohlášením jsou podpořeny poznatky vědy týkající se zvířat a jejich smyslů a z toho vyplývající schopnosti zvířat pociťovat bolest a utrpení a nutnost ochrany zvířat ze strany člověka. Účelem zákona je tedy *„chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem“*.³³ Zákon zajišťuje obecnou úpravu týkající se zejména týrání, jeho zákazu a zákazu jeho propagace, ochrany zvířat při usmrcování a při přepravě, a také obsahuje zvláštní část, v níž jsou ustanovení daná specificky pro jednotlivé kategorie zvířat (hospodářská zvířata, zvířata v zájmových chovech, volně žijící zvířata a pokusná zvířata).

Nakládání se zvířaty je dále mimo zákon na ochranu zvířat proti týrání upraveno v souvisejících předpisech práva životního prostředí, jimiž jsou především následující zákony:

- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších právních předpisů;
- zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů;

---

³² Viz preambule zákona na ochranu zvířat proti týrání

³³ Viz § 1 odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání

- zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších právních předpisů;
- zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Dále lze nalézt nástroje ochrany zvířat v soukromém právu, které ale tvoří menšinu, protože většina je již u nás tradičně obsažena v normách veřejného práva, a to i vzhledem k omezené použitelnosti soukromého práva k ochraně kvůli podstatě soukromoprávních vztahů (občanské právo lze použít především v otázkách vlastnictví, statusu opuštěných či ztracených zvířat, náhrady škody jimi způsobené).^{34 35} Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je tedy dalším z pramenů práva na ochranu zvířat na úrovni zákona.

Dalšími zdroji právní úpravy jsou podzákoné právní předpisy, především prováděcí předpisy k zákonu na ochranu zvířat proti týrání, kterými jsou:

- vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat;
- vyhláška č. 346/2006 Sb. o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat;

³⁴ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 269

³⁵ PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 30

- vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči;
- vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě;
- vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu;
- vyhláška č. 342/2012 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činností;
- vyhláška č.418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování;
- vyhláška č. 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat;
- vyhláška č. 21/2013 Sb., o stanovení podmínek chovu psů a koček;
- vyhláška č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání.

1. 4. Australská právní úprava

Právní úprava týkající se nakládání se zvířaty a jejich ochrany se v Austrálii začíná objevovat v první polovině 19. století,³⁶ nicméně jako předmět právního zkoumání je vnímán až v posledních desetiletích. V současnosti je právo týkající se zvířat upravováno pouze na úrovni jednotlivých států a teritorií Australské federace, neexistuje žádná jednotná úprava na federální úrovni. Na federální úrovni je zajišťováno pouze strategické vedení a tvorba politik pro směřování právních úprav týkající se nakládání se zvířaty v lidské péči. V rámci vlády je vytvořen výbor pro welfare zvířat, který spolupracuje na definování australské strategie welfare zvířat.³⁷ Kvůli neexistenci federální úpravy byl v této práci zvolen stát Queensland, který bude zastřešovat Austrálii, a na jeho legislativě bude ilustrována komparace s českou právní úpravou.

---

³⁶ JAMIESON, Philip. Duty and the beast: The movement in reform of animal welfare law. *University of Queensland Law Journal*, 16(2), 1991, s. 239.

³⁷ BRUCE, Alex. *Animal Law in Australia: An Integrated Approach*. 1. vydání. Tertiary; University or College, 2011, s.109

Australská právní úprava ochrany zvířat je tvořena dvěma celky. Prvním jsou právní předpisy primárního práva na úrovni státu, které jsou závazné. Jedná se především o zákony. Druhým jsou podzákonné právní předpisy a pravidla chování, u nichž se závaznost liší. Ve státě Queensland patří mezi primární právní předpisy zákon o péči o zvířata a jejich ochraně z roku 2001.

Účelem tohoto zákona je prosazovat rozumnou péči a využití zvířat, stanovovat standardy péče o zvířata a jejich využití, tak aby bylo dosaženo rozumné rovnováhy mezi welfare zvířat a zájmy osob, jejichž živobytí je na těchto zvířatech závislé, a aby byly podporovány nové vědecké poznatky týkající se zvířat, chránit zvířata před neoprávněnou, zbytečnou a bezdůvodnou bolestí a zajišťovat, že použití zvířat pro vědecké účely je zodpovědné.³⁸

Dalším zákonem je zákon o správě zvířat (koček a psů) z roku 2008.³⁹ Účelem tohoto zákona je regulace nakládání s uvedenými typy zvířat majiteli – zejména identifikace těchto zvířat, registrace psů, efektivní správa regulovaných psů a zodpovědné vlastnictví koček a psů.⁴⁰

Z podzákonných předpisů patří mezi nejvýznamnější vyhláška o pravidlech péče o zvířata a jejich ochraně z roku 2012 (Animal Care and Protection Regulation 2012), která vychází z ustanovení daných zákonem o péči o zvířata a o jejich ochraně. Tato vyhláška se týká zejména domácí drůbeže, prasat, přepravy dobytka a zvířat v cirkusech.

A dále lze uvést soubory pravidel chování platné na území státu Queensland, které lze rozdělit podle několika kategorií:

- Typ zvířat:
  - Pravidla pro welfare dobytka;
  - Pravidla pro welfare drůbeže;

---

³⁸ Viz § 3 Animal Care and Protection Act 2001

³⁹ Animal Management (Cats and Dogs) Act 2008

⁴⁰ Viz § 3 Animal Management (Cats and Dogs) Act 2008

- Pravidla pro welfare buvolů;
- Pravidla pro welfare pštrosů;
- Pravidla pro welfare emu;
- Pravidla pro welfare králíků;
- Pravidla pro welfare prasat;
- Pravidla pro welfare velbloudů;
- Pravidla pro welfare jelenovité zvěře;
- Pravidla pro welfare koz;
- Pravidla pro welfare ovcí.
- Situace:
  - Pravidla pro pozemní dopravu hospodářských zvířat;
  - Pravidla pro zvířata chovaná v cirkusech;
  - Pravidla pro zvířata využívaná pro vědecké účely;
  - Pravidla pro zvířata využívaná pro film;
  - Pravidla pro výkrmy hovězího dobytka;
  - Pravidla chování pro držení zvířat před prodejem;
  - Pravidla pro neochočená hospodářská zvířata;
  - Pravidla pro usmrcování hospodářských zvířat.
- Další:
  - Národní směrnice pro výkrmy hovězího dobytka;
  - Národní standardy welfare hospodářských zvířat při jejich zpracování;
  - Příručka chovu hovězího dobytka – značkování, kastrace a odstraňování rohů.
  - Australské standardy pro vývoz dobytka;
  - Národní pravidla pro rekreační a sportovní rybaření.

Specifikem těchto pravidel je jejich závaznost. Z výše uvedených jsou plně závazné pouze následující tři, přičemž jejich závaznost vyplývá ze zákona o péči zvířat a jejich ochraně z roku 2001:

- Pravidla pro pozemní dopravu hospodářských zvířat;

- Pravidla pro zvířata chovaná v cirkusech;
- Pravidla pro zvířata využívané pro vědecké účely.

Mimo těchto tři jsou částečně závazná také pravidla pro welfare prasat a pro welfare drůbeže (vyčleněno pouze pro domácí drůbež).

1. 5. Shrnutí

Právní úprava nakládání se zvířaty v lidské péči je v rámci České republiky roztržštěná. Nástroje ochrany zvířat lze najít v předpisech přímé ochrany, což je zejména zákon na ochranu zvířat proti týrání a jeho prováděcí předpisy. Cílem těchto předpisů je poskytovat ochranu zvířat proti týrání. Dále je velmi obsáhlý soubor nástrojů nepřímé ochrany zvířat, který zahrnuje další množství zákonných i podzákonných předpisů a stejně tak bezprostředně závazných nařízení Evropské Unie. Oproti české úpravě je australská zdánlivě jednodušší. Je to dáno i charakterem common law, který nestaví na psaných textech, ale na praxi soudů. Nicméně tato praxe je v oblasti ochrany zvířat velmi malá.^{41 42} Nejvýznamnějším zákonem v oblasti ochrany zvířat je zákon o péči o zvířata a jejich ochraně, který je doplňován prováděcím předpisem – vyhláškou o péči o zvířata a jejich ochraně. Dalším relevantním zákonem je pak zákon o správě zvířat (koček a psů).

---

⁴¹ CAO, Deborah. *Animal law in Australia*. 2. vydání. Australia: Thomson Reuters, s. 168

⁴² CAULFIELD, Malcolm. *Handbook of Australian animal cruelty law*. 1. vydání. Australia: North Melbourne, 2009, s. 36-37

2 Základní pojmy

2.1 Pojem zvíře a jeho právní status

Definice zvířete je zásadním termínem pro veškeré právní předpisy upravující vztahy zvířat a lidí. Zvíře již od dob římského práva bylo bráno jako věc, respektive věc mancipační. V následující kapitole bude upřen zájem na vysvětlení pojmu zvíře, tak jak je chápán v českém právním řádu a porovnání k australskému pojetí zvířete (animal), včetně pojetí zvířete jako věci.

V české právní úpravě bude pozornost věnována především zákonu na ochranu zvířat proti týrání a pak dalším zákonům, které mají vztah k problematice ochrany zvířat v lidské péči. Nicméně výčet právních předpisů nelze brát jako úplný, jsou vybrány pouze ty nejdůležitější z české právní úpravy. Právní předpisy na úrovni Evropské unie a mezinárodního práva, které platí na území České republiky, nejsou zahrnuty.

2.1.1 Česká právní úprava

Český právní řád vykazuje v definici zvířete nejednotnost. Z pohledu zákona na ochranu zvířat proti týrání, který je vnímán jako základ právní úpravy na ochranu zvířat, je zvířetem chápán „každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo“⁴³. Tato definice bývá často kritizována pro omezení pouze na živé obratlovce a vynechání bezobratlých, kteří do novely zákonem č. 77/2006 Sb. chráněni byli. Tato novela změnila v § 2 odst. 2 znění „Ustanovení odstavce 1 se vztahuje přiměřeně i na jiné živočichy“ na „Zakazují se všechny formy propagace týrání zvířat“, čímž bezobratlí v zásadě pozbyli ochrany proti týrání. Výjimkou jsou hlavonožci, kteří mohou být pokusnými zvířaty.⁴⁴

Mezi další zákony s vazbou na problematiku ochrany zvířat v lidské péči patří zákon veterinární. Ten nicméně neposkytuje definici zvířete jako takového,

---

⁴³ Viz § 3 písm. a) zákona na ochranu zvířat proti týrání

⁴⁴ Viz § 3 písm. j) zákona na ochranu zvířat proti týrání, které obsahuje formulaci „za pokusné zvíře se považují také živí hlavonožci“

ale již specifickou kategorií zvířat - zvířata hospodářská, která chápe jako „*zvířata využívaná převážně k chovu, výkrmu, práci a jiným hospodářským účelům, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, běžci, králíci, kožešinová zvířata, zvěř ve farmovém chovu, ryby a jiní vodní živočichové, včely a včelstva.*“ Veterinární zákon tedy pod svou ochranu taktéž zahrnuje zástupce bezobratlých a to ty, kteří jsou řazeni k vodním živočichům a včely. Přičemž vždy je u nich důležitý účel využití, který musí korespondovat s účely uvedenými zákonem.

Dalším je zákon o ochraně přírody a krajiny, ten se odkazuje v několika paragrafech na problematiku ochrany zvířat především z pohledu pravomocí Ministerstva životního prostředí a zmiňuje zvířata domácí.⁴⁵ Definice zvířete obsažena není, zákon pracuje s termínem živočich, především s důrazem na volně žijící živočichy, ale je definován i živočich odchovaný v lidské péči.⁴⁶ Stejně tak zákon o rybářství soustřeďuje pozornost na pojem živočich, ale s důrazem na kategorii vodních živočichů.

Zákon o myslivosti má taktéž vztah k problematice ochrany zvířat proti týrání. V jeho textu není zvíře definováno. Několikrát je zmíněno hospodářské zvíře, ale to spíše z titulu negativního vymezení, kdy například v § 1 odst. 2 je zdůrazněno, že zákon se nevztahuje na hospodářská zvířata podle veterinárního a plemenářského zákona, nebo v rámci uvedení povinností vlastníků domácích a hospodářských zvířat a vlastníků pozemků. Ústředním pojem zákona je zvěř, u níž je upraven i chov v zajetí, který je ale brán pouze jako výjimečný, nikoli jako standardní podmínky života zvěře.

---

⁴⁵ Viz §5b odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny

⁴⁶ Živočichem odchovaným v lidské péči se rozumí podle § 3 odst. 1 písm. e) zákona o ochraně přírody a krajiny „*jedinec živočišného druhu narozený a odchovaný v kontrolovaném prostředí1) jako potomek rodičů získaných v souladu s tímto zákonem a právními předpisy v oblasti obchodování s ohroženými druhy*“

Plemenářský zákon obdobně jako veterinární zákon využívá především pojem hospodářské zvíře. U něj definuje kategorii vyjmenovaných hospodářských zvířat, tj. těch, u nichž šlechtění a plemenitbu upravuje. Tento zákon stejně jako veterinární zákon zařazuje do hospodářských zvířat včely a živočichy pocházející z akvakultury (veterinární zákon pracuje s pojmem vodních živočichů), tedy zahrnuje i vybrané bezobratlé.⁴⁷

Nový občanský zákoník přinesl do definice zvířete významnou změnu. Živé zvíře podle něj má „*má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor*“⁴⁸ a již ho nelze pokládat za věc a „*ustanovení o věcech se na něj použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze*“.⁴⁹ Touto formulací bylo potvrzeno, že v českém občanském právu je bráno zvíře jako smysly vnímající tvor.⁵⁰ Zvíře tímto ustanovením pozbylo status věci, který dlouhodobě mělo, došlo k tzv. *dereifikaci* zvířete, a ačkoli není přesně stanovena jeho současná kategorie, protože se nejedná o osobu ani právo,⁵¹ je to krok směrem k větší ochraně zvířat. Přičemž definice nového občanského zákoníku oproti zákonu na ochranu zvířat proti týrání nerozděluje zvířata na kategorii bezobratlých a obratlovců, čímž reflektuje, že i bezobratlí jsou nadáni smysly a že i oni by mohli pociťovat bolest, a proto i oni by mohli být do budoucna navraceni pod ochranu zákona na ochranu zvířat proti týrání.

Trestní zákoník obsahuje v hlavě VIII Trestné činy proti životnímu prostředí několik trestných činů, jejichž objektem ochrany je zvíře. Jedná se zejména o trestní

---

⁴⁷ Viz § 1 odst. 1 písm. a) plemenářského zákona – tento zákon upravuje „*šlechtění a plemenitbu skotu, buvolů, koní, oslů, prasat, ovcí, koz, drůbeže, plemenných ryb a včel (dále jen "vyjmenovaná hospodářská zvířata")*“ a § 1 odst. 1 písm. d) plemenářského zákona – tento zákon upravuje „*evidenci označovaných zvířat, drůbeže, včel, plemenných ryb a živočichů pocházejících z akvakultury (dále jen "evidovaná zvířata")*“

⁴⁸ Viz § 494 zákona č. 89/2012 Sb.

⁴⁹ Viz § 494 zákona č. 89/2012 Sb.

⁵⁰ Již v roce 2009 v rámci Smlouvy o fungování EU byly zvířata uznána jako tvorové nadaní smysly a zdůrazněno, že státy při tvorbě a implementaci unijních politik v oblasti zemědělství, rybářství, dopravě, vnitřního trhu, výzkumu a technologického rozvoje a vesmíru mají brát na tento fakt ohled.

⁵¹ DAMOHORSKÝ, Milan, MÜLLEROVÁ, Hana, SMOLEK, Martin, SNOPKOVÁ, Tereza. *Zemědělské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 61

čin Týrání zvířat a Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti.⁵² Mimo to zvíře figuruje i ve skutkových podstatách následujících trestných činů - Pytláctví, Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat, Šíření nakažlivé nemoci zvířat,⁵³ a Porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou⁵⁴ z hlavy VI Trestných činů hospodářských. Přičemž právnické osoby nemohou na základě zákona o trestní odpovědnosti právnických osob výše uvedené trestné činy spáchat. Mimo to trestní zákoník určuje v § 134, že ustanovení o věcech se vztahují i na živá zvířata, pokud nevyplývá z jednotlivých ustanovení zákona něco jiného. Tato formulace je obdobná uvedené větě v novém občanském zákoníku, která umožňuje použití ustanovení, pokud to neodporuje povaze. Nicméně obecně zvíře trestním zákoníkem definováno není.

2. 1. 2 Australská právní úprava

Australská právní úprava v oblasti zařazení zvířete do kategorií vykazuje taktéž znaky římského práva ve smyslu chápání zvířete jako věci.⁵⁵

Australská právní úprava obdobně jako česká trpí mnohostí pojmového názvosloví týkajícího se zvířat. V kontextu zvířete je využíván termín *animal* a *creature*. Pro zvířata v lidské péči australské právo používá *farm animal*, *stock animal*, *livestock* pro hospodářská zvířata, pro zvířata v zájmovém chovu jsou to především *companion animal*, *assistance animal*, *pet* a další.⁵⁶ Mimo to je často využíván ilustrativní výčet zvířat.

Zvíře je v základním předpisu na ochranu proti týrání – v zákoně o péči o zvířata a jejich ochraně (Animal Care and Protection Act 2001) - definováno prostřednictvím výčtu obecných kategorií a uvedením příkladů. Zvířetem jsou chápány živí obratlovci (např. obojživelníci, ptáci, ryby, savci a plazi), tvorové

---

⁵² Viz § 302 a 303 zákona č. 40/2009 Sb.

⁵³ Viz § 304 až 306 zákona č. 40/2009 Sb

⁵⁴ Viz § 261 zákona č. 40/2009 Sb

⁵⁵ GARNER, Robert. Political ideology and the legal status of animals. *Animal law*, 2002, s. 77-91

⁵⁶ CAO, Deborah. *Animal law in Australia*. 2. vydání. Australia: Thomson Reuters, s. 126

v druhé polovině prenatalního vývoje (např. plody a embrya savců a plazů), mláďata vačnatců, bezobratlí z třídy hlavonožců a vyšší korýši (např. chobotnice, oliheň, krab, rak, humr a kreveta). Již tato definice upozorňuje na prostor k rozšíření české právní úpravy v rozsahu zvířat, jimž je ochrana poskytována. Australská úprava v sobě zahrnuje kategorie bezobratlých – hlavonožce a vyšší korýše, kteří v české právní úpravě chybí (vyjma hlavonožců používaných pro pokusné účely).

2. 1. 3 Shrnutí

Jak v této části bylo nastíněno, česká právní úprava nevykazuje jednotnost. Zákony pracují s obdobnými pojmy, využívají vzájemně synonyma. Ze značné části to může být vlivem nutnosti přesných transpozic definic evropských unijních předpisů.⁵⁷ Nicméně pro funkčnost celého systému by sjednocení definic pojmů (především v často zmiňovaných kategoriích, která jsou upraveny hned několika předpisy - například hospodářská zvířata) zvýšilo minimálně přehlednost. Pojem zvířete je definován pouze v zákoně na ochranu zvířat proti týrání, a proto poskytuje hlavní vodítko, jak pojem zvířete chápat a i z tohoto pohledu by v jeho dikci mělo dojít k zpětnému rozšíření ochrany na bezobratlé, jejichž právní úprava se v rámci jiných zákonů vyskytuje, a zákon na ochranu zvířat proti týrání jejich ochranu zbytečně omezuje.

Australská právní úprava v tomto sleduje obdobný styl. Pojmosloví využívané je taktéž nejednotné a často využívá spíše výčet příkladů zvířat než jednotný pojem. Oproti české úpravě ale je o krok napřed v zahrnutí části bezobratlých pod ochranu zákona (hlavonožce a vyšší korýše) a taktéž poskytuje ochranu plodům a embryím, které jsou v rámci české úpravy výslovně vyřazeni.

2. 2 Pojem zvíře v lidské péči

Předmětem této práce je právní úprava zvířat v lidské péči. Ve výše uvedené části byl analyzován pojem zvíře. Proto je nezbytné ukotvit taktéž pojem zvíře

---

⁵⁷ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 310

v lidské péči. Z obecného pohledu již z římského práva byla zvířata dělena na domácí a volně žijící.

2. 2. 1 Česká právní úprava

Zákon na ochranu zvířat proti týrání rozděluje zvířata do několika kategorií. Prvním dělením je zvíře volně žijící a zvíře v lidské péči. Zvíře je zařazováno do kategorií nikoli podle zoologické charakteristiky, ale podle účelu chovu.⁵⁸ Přičemž zařazení zvířete do kategorie může být v čase proměnlivé. Lze například mít zvíře prvotně pro hospodářské účely a pak ho začít vnímat a chovat jako zvíře v zájmovém chovu.⁵⁹ Zvířetem v lidské péči je chápáno zvíře „*kteřé je přímo závislé na bezprostřední péči člověka*“.⁶⁰

Mimo tuto definici lze v rámci právních předpisů zabývajících se ochranou zvířat nalézt mnoho dalších pojmů.⁶¹ V zákoně na ochranu zvířat proti týrání je vyjma *zvířete v lidské péči*, používáno také „*chov zvířete v zajetí*“,⁶² „*zvíře vyžadující zvláštní péči*“⁶³ „*zvíře chované nebo držené*“.⁶⁴ V zákoně o ochraně přírody a krajiny jsou používány pojmy „*živočich odchovaný v lidské péči*“,⁶⁵ „*živočich narozený a odchovaný v zajetí*“⁶⁶ Tedy nejen pojmosloví týkající se zvířat jako takových, ale i zvířat v lidské péči je napříč předpisy nejednotné.

2. 2. 2 Australská právní úprava

V australské právní úpravě definice zvířete v lidské péči jako taková není. Common law rozděluje zvířata na domácí a zvířata ve volné přírodě. Pro zvířata

---

⁵⁸ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 289.

⁵⁹ JANČÁROVÁ, Ilona a kolektiv, 2015. op. cit. s. 289-290. Jančarová ilustruje proměnlivost kategorie zvířete na praseti. Ze zvířat v lidské péči může být prase zvířetem hospodářským, stejně tak chováno jako mazlíček, může být i pokusným zvířetem. V případě divokého prasete pak i volně žijícím zvířetem.

⁶⁰ Viz § 3 písm. c) zákona na ochranu zvířat proti týrání

⁶¹ STEJSKAL, Vojtěch, LESKOVJAN, Martin. *Člověk a zvíře – v zajetí či v péči? Aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s.8

⁶² Viz § 3 písm. b) zákona na ochranu zvířat proti týrání

⁶³ Viz § 3 písm. g) zákona na ochranu zvířat proti týrání

⁶⁴ Viz § 5 odst. 2 písm. a) zákona na ochranu zvířat proti týrání

⁶⁵ Viz § 3 odst. 1 písm. e) zákona o ochraně přírody a krajiny

⁶⁶ Viz § 88 odst. 1 písm. n) zákona o ochraně přírody a krajiny

domáci je nejčastěji používané pojmosloví již typicky podle jednotlivých podkategorií – tj. hospodářské zvíře (*farm animal, livestock, stock*), zvíře v zájmovém chovu (*companion animal*), pokusné zvíře (*research animal*).⁶⁷ Nicméně i zde lze identifikovat rozličnost používaných výrazů i pro jednu kategorii zvířat, oproti ideálnímu použití jednoho jednotícího pojmu.

2. 2. 3 Shrnutí

Termín zvíře v lidské péči v české právní úpravě následuje obdobný vzor jako zvíře samotné a tedy ani pro něj neexistuje jedna definice, která by byla používána napříč právními předpisy. I v rámci jednoho zákona jsou využívána synonyma a obměny slovního spojení.

Australská úprava oproti tomu celkově pomíjí nutnost definovat zvíře v lidské péči a ilustruje ho prostřednictvím již jednotlivých podkategorií zvířat v lidské péči.

---

⁶⁷ CAO, Deborah. *Animal law in Australia*. 2. vydání. Australia: Thomson Reuters, s. 126

3 Ochrana hospodářských zvířat

Hospodářská zvířata představují jednu z podskupin zvířat v lidské péči. Tato zvířata jsou chována za účelem hospodářského užitku. V posledních letech v této skupině narůstá snaha o vyšší ochranu i vzhledem k větší postupné informovanosti veřejnosti o praktikách využívaných v živočišné výrobě. Jedná se především o definování standardů zajišťující dobré podmínky života zvířat – *animal welfare*. Tyto podmínky jsou vnímány jako fyzické a psychické podmínky pohody zvířat. Nelze však podat jednotnou definici tohoto pojmu. Obecně lze vycházet z celosvětově uznávané formulace pěti svobod Radou pro welfare hospodářský zvířat ve Velké Británii. Tyto svobody stanovují minimální požadavky pro nakládání s hospodářskými zvířaty a fungují jako faktory pro hodnocení welfare zvířat, respektive jestli zvířata žijí život, který stojí za to žít.⁶⁸ Svobody jsou následující:⁶⁹

- Svoboda od hladu a žízně;
- Svoboda od nepohodlí;
- Svoboda od bolesti, zranění a nemoci;
- Svoboda projevu přirozeného chování;
- Svoboda od strachu a stresu.

3.1 Česká právní úprava

Od poloviny 20. století dochází k výrazné intenzifikaci živočišné výroby. Jejím mottem je v zásadě „*maximalizovat výnosy při prostorově co nejúspornějších řešení za takových podmínek chovu, které vyžadují co nejnižší náklady, ale umožní vysoké výnosy*“.⁷⁰ Proto právní úprava v oblasti ochrany hospodářských zvířat má za cíl především zajistit dobré životní podmínky a ochraňovat zvířata před týráním.

---

⁶⁸ FAWC. *Annual Review, 2012 to 2013*. UK: Farm Animal Welfare Committee, 2013, s. 2
Pojem *life worth living* byl představen v roce 2009, jakožto rozšíření konceptu tzv. pěti svobod, které bylo kritiky vnímáno jako příliš negativistické vymezení. Proto FAWC staví dnes do popředí termín život, který stojí za to žít a tzv. pět svobod je jen forma hodnotících kritérií.

⁶⁹ FAWC, 2013 op. cit. s. 2

⁷⁰ DAMOHORSKÝ, Milan, MÜLLEROVÁ, Hana, SMOLEK, Martin, SNOPOKOVÁ, Tereza. *Zemědělské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 41 - 42

Nalezneme ji v mnoha právních předpisech právního řádu ČR. Základem předpisů je nikterak překvapivě zákon na ochranu zvířat proti týrání, který obsahuje mimo jiné i samostatnou kapitolu týkající se hospodářských zvířat.

Dále rámeček tvoří prováděcí předpisy, především vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě, vyhláška č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování a vyhláška č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání. Z předpisů na úrovni zákona lze jmenovat také veterinární zákon, zákon o krmivech, zákon o zemědělství, zákon o ekologickém zemědělství, trestní zákoník a další.

3. 1. 1 Pojem hospodářské zvíře

Hospodářským zvířetem je podle § 3 písm. d) zákona na ochranu zvířat proti týrání chápáno zvíře „*zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešiny, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu a ryby, včetně zvířat produkovaných jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací*“.

Samozřejmě existují i další definice hospodářských zvířat například ve veterinárním zákoně, jak již bylo analyzováno v kapitole 4.1.2, kdy oproti zákonu na ochranu zvířat proti týrání jsou začleněni do zvířat pod ochranou tohoto zákona také vybraní bezobratlí (vodní organismy a včely).

3. 1. 2 Aspekty právní úpravy

Cílem zákona na ochranu zvířat proti týrání je zajištění welfare zvířat (tj. adekvátních životních podmínek zvířete, které mu umožní *prožívat život na určité úrovni jeho spokojenosti*⁷¹). Tohoto cíle je dosahováno především prostřednictvím stanovení povinností a zákazů chovatelům těchto zvířat, které jsou

---

⁷¹ VEČERKOVÁ, Eva, VEČEREK, Vladimír, DOUSEK, Jiří, BURDA, Zdeněk, SÝKOROVÁ, Ivana. *Ochrana zvířat*. 1. vydání. Brno: Ediční středisko VFU Brno, 2001, s.10

vyjádřeny v ustanoveních § 9 – 12f. Chovatelem je podle zákona na ochranu zvířat proti týrání „každá právnická nebo fyzická osoba, která drží nebo chová zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně přemísťuje zvíře, nebo obchoduje se zvířaty, provozuje jatky, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, provádí pokusy na zvířeti nebo zvířatech anebo pořádá jejich veřejná vystoupení“.⁷²

Formy nakládání se zvířaty, které jsou zakázány, jsou takové, které nerespektují přirozené chování a prostředí zvířete (tj. zejména nucená neopodstatněná izolace zvířete, nadměrné množství jedinců v jednom uzavřeném prostoru, trvalé držení ve tmě nebo pod umělým osvětlením a další jednání ohrožující jeho psychické i fyzické zdraví).

Naopak povinnosti chovatelů tvoří zejména:

- zajištění bezpečnosti zvířat (bezpečnost prostředí, v kterém žijí, zamezení jejich úniku, vlastnictví nástrojů první pomoci/pomoci při porodu či náhlém onemocnění, vlastnictví vyprošťovacích nástrojů, zařízení k nakládce a vykládce zvířat, nástrojů k omráčení a vykrvení při nutné porážce);
- vytvoření životních podmínek, které odpovídají jeho fyziologickým a etologickým potřebám;
- zajištění personálu v dostatečném počtu a kvalifikaci;
- poskytování potravy;
- umožnění přístupu k vodě;
- respektování minimálních standardů pro chov hospodářských zvířat.

Tyto povinnosti jsou detailněji upraveny v rámci prováděcích předpisů.⁷³

---

⁷² Viz § 3 písm. k) zákona na ochranu zvířat proti týrání

⁷³ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 329

Chovatel je taktéž definován ve veterinárním zákoně, kde se pod tímto pojmem rozumí „každý, kdo zvíře nebo zvířata vlastní nebo drží, anebo je pověřen se o ně starat, ať již za úplatu nebo bezúplatně, a to i na přechodnou dobu“.⁷⁴

Povinnosti chovatelů jsou taktéž upraveny ve veterinárním zákoně a to v ustanoveních § 4 – 5. Přičemž ustanovení § 4 veterinárního zákona platí pro všechna zvířata. Pod tyto povinnosti spadají zejména:

- chovat zvířata takovým způsobem, v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické funkce a zdravotní stav;
- sledovat zdravotní stav zvířat;
- bránit vzniku a šíření nálezů a jiných onemocnění;
- poskytovat součinnost při odborných veterinárních úkonech;
- podávat zvířatům léčivé přípravky na předpis lékaře pouze podle jeho pokynů a další.

V ustanovení § 5 veterinárního zákona jsou pak již specificky upraveny další povinnosti chovatelů hospodářských zvířat. Mezi něž patří zejména:

- zabezpečení provádění vyšetření, zdravotních zkoušek a povinných preventivních a diagnostických úkonů;
- zabezpečení čištění, desinfekce, desinsekce a deratizace prostorů a zařízení, v nichž jsou chována zvířata;
- v případě nebezpečí zavlečení nákazy nebo nemoci přenosné ze zvířat na člověka zajištění prostředků sloužících k ochraně proti nálezům a nemocem;
- k napájení zvířat používání zdravotně nezávadné vody;
- nepodávání zvířatům látek a přípravků, jejichž použití u daných zvířat není povoleno a další.

Další aspekty právní úpravy v oblasti hospodářských zvířat se týkají zejména přepravy hospodářských zvířat a jejich usmrcování. Oblast přepravy je

---

⁷⁴ Viz § 3 odst. 1 písm. a) veterinárního zákona

upravena nejen v zákoně na ochranu zvířat proti týrání, ale také pomocí bezprostředně závazných nařízení Evropské unie a částečně ve veterinárním zákoně a podzákoných předpisech. Oblast regulace usmrcování zvířat je dána zejména zákonem na ochranu zvířat proti týrání, vyhláškou č. 418/2012 Sb. o ochraně zvířat při usmrcování, bezprostředně závaznými nařízeními Evropské unie (zejména nařízením Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 1099/2009 o ochraně zvířat při usmrcování, nařízením Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu) a dílčí část je obsažena též ve veterinárním zákoně a podzákoných předpisech.

Právní úprava ochrany hospodářských zvířat je ovlivňována prameny sekundárního práva Evropské unie, které zajišťují propracovanější a sjednocenou ochranu této kategorie zvířat napříč členskými státy Evropské unie. Tento vliv se promítá do některých úspěchů v rámci ochrany hospodářských zvířat – jedním z nich je například zákaz klecových chovů slepic, který je platný od roku 2012.⁷⁵

V oblasti ochrany hospodářských zvířat mají věcnou působnost následující orgány ochrany zvířat. Na ústřední úrovni jde o Ministerstvo zemědělství, dále Státní veterinární správu, orgány příslušné ke schvalování projektů pokusů, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo obrany v rozsahu své působnosti a obecní úřady obcí s rozšířenou působností a případně obce.⁷⁶

3. 1. 3 Limity právní úpravy

Hospodářská zvířata jsou kategorií zvířat, která výrazně trpí kompromisy mezi požadavky výrobců týkající se zisku a požadavky welfare hospodářských zvířat. Situace se sice postupně mění k lepšímu, ale právní úprava to ne vždy usnadňuje. Poměrná obsáhlost na úkor přehlednosti právní úpravy hospodářských zvířat daná ustanoveními v zákoně na ochranu zvířat proti týrání, veterinárním zákonem a dalších zákonů uvedených na počátku této kapitole, včetně

---

⁷⁵ PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 72

⁷⁶ Viz § 19 odst. 1 a odst. 2 zákona na ochranu zvířat proti týrání a viz § 43 veterinárního zákona

podzákoných předpisů a bezprostředně závazných nařízení Evropské unie způsobuje nižší uživatelskou přívětivost pro adresáty právních norem.

Dalším limitem právní úpravy je diskutované téma vstupu do objektů k vykonání kontroly orgánem ochrany zvířat. Na základě ustanovení § 25 odst. 1 písm. a), b) a c) zákona na ochranu zvířat proti týrání jsou zaměstnanci orgánu ochrany oprávněni:

- *vstupovat do zařízení chovatele pokusných zvířat, dodavatele pokusných zvířat nebo uživatele pokusných zvířat, do objektů, v nichž je prováděna obchodní činnost se zvířaty, do objektů a na místa, kde se konají veřejná vystoupení anebo kde jsou provozovány útulky pro zvířata, do objektů chovatelů, v nichž jsou chována zvířata, a do objektů, v nichž jsou zvířata usmrcována;*
- *vyžadovat od chovatelů potřebné doklady, informace, věcnou osobní a jinou pomoc nezbytnou k výkonu své činnosti; tato pomoc je bezplatná;*
- *pořizovat obrazovou dokumentaci.*

Chovatelé nebo pořadatelé veřejného vystoupení jsou povinni pracovníkům orgánů ochrany zvířat provádějícím dozor nad dodržováním zákona na ochranu zvířat proti týrání a předpisů vydaných k jeho provedení:

- *umožnit vstup do prostor a míst;*
- *poskytnout potřebné informace, doklady, věcnou a osobní pomoc nezbytnou k výkonu jejich činnosti, včetně umožnění bezplatného přístupu na veřejná vystoupení;*
- *předvést na požádání zvíře nebo zvířata na místo určené pracovníkem provádějícím dozor.*

V případě že chovatel odmítá vstup zaměstnance orgánu ochrany zvířat a daný objekt má charakter obydlí, naráží úprava na pro problematiku ústavně zaručené

nedotknutelnosti obydlí.⁷⁷ V současnosti lze tak vstoupit pouze na pozemek, případně do tzv. jiných prostor (garáž, kůlna, skladiště apod.), ale nikoli do objektu jako takového, protože ten je chráněn ve smyslu obydlí a práva na nedotknutelnost obydlí.⁷⁸ Výjimku netvoří ani postavení policisty, který na základě § 40 zákona č.273/2008 Sb., o Policii České republiky, je oprávněn vstoupit do jiného prostoru nebo na pozemek, má-li důvodné podezření, že se tam nachází zvíře.⁷⁹ V případě, že by týrání dosahovalo úrovně závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti je policista oprávněn vstoupit bez souhlasu uživatele i do obydlí.⁸⁰ Obdobně je situace upravena i v zákoně č.255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), který v ustanovení § 7 uvádí oprávnění kontrolujícího „*v souvislosti s výkonem kontroly vstupovat do staveb, dopravních prostředků, na pozemky a do dalších prostor s výjimkou obydlí, jež vlastní nebo užívá kontrolovaná osoba anebo jinak přímo souvisí s výkonem a předmětem kontroly, je-li to nezbytné k výkonu kontroly. Do obydlí je kontrolující oprávněn vstoupit jen tehdy, je-li obydlí užívané k podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti nebo v případě, kdy se mají prostřednictvím kontroly odstranit pochybnosti o tom, zda je obydlí užívané k těmto účelům a nelze-li dosáhnout splnění účelu kontroly jinak. Vlastníci nebo uživatelé těchto prostor jsou povinni kontrolujícímu vstup umožnit*“.

3. 2 Australská právní úprava

Ačkoli welfare hospodářských zvířat v posledních letech nabývá na významu a více než 90% hospodářských zvířat v Austrálii je dnes chováno v intenzivních formách živočišné produkce, které jsou spojovány s týráním zvířat, nebyl v australském prostředí přijat zákon, který by se přímo zaměřoval na tuto podskupinu zvířat v lidské péči.⁸¹

---

⁷⁷ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 383

⁷⁸ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 383

⁷⁹ MÜLLEROVÁ, Hana. Vstup policisty kvůli týranému zvířeti, In *Sborník příspěvků z 18. mezinárodní konference „Ochrana zvířat a welfare 2011“*. Brno: Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 2011, s. 96-101

⁸⁰ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 384

⁸¹ CAO, Deborah. *Animal law in Australia*. 2. vydání. Australia: Thomson Reuters, s. 197

Místo toho jsou využívány obecné právní předpisy na ochranu proti týrání a na zajištění welfare zvířat. Na hospodářská zvířata jsou aplikována ustanovení zákona o péči a jejich ochraně z roku 2001 a vyhláška o péči o zvířata a jejich ochraně z roku 2012. Přičemž mnoho ustanovení týkajících se ochrany této kategorie zvířat je navázáno na soubory pravidel chování, které ale nemají většinou závazný charakter a slouží spíše jako doporučení, případně také dochází k využití častých výjimek z ochrany garantované zákonem či vyhláškou.⁸²

3. 2. 1 Pojem hospodářské zvíře

Australská právní úprava ochrany hospodářských zvířat využívá tři základních pojmů pro hospodářské zvíře – *farm animal*, *livestock* a *stock animal*. Prvé dva pojmy jsou nejbližší českému překladu hospodářské zvíře, poslední je zpravidla v češtině označován jako dobytek.

Samotný zákon o péči o zvířata a jejich ochraně neobsahuje definici ani jednoho z uvedených pojmů. Definici lze nalézt pouze pro *livestock* a to ve vyhlášce o péči o zvířata a jejich ochraně, v které je stanoveno, že hospodářskými zvířaty jsou alpaky, buvoli, velbloudi, jelenovitá zvěř, emu, kozy, pštrosi, prasata, drůbež nebo ovce.⁸³

3. 2. 2 Aspekty právní úpravy

Účelem zákona o péči o zvířata a jejich ochraně je prosazovat rozumnou péči a využití zvířat, stanovovat standardy péče o zvířata a jejich využití, chránit zvířata před neoprávněnou, zbytečnou a bezdůvodnou bolestí.⁸⁴ Nicméně současně ve stejném ustanovení zákon upřesňuje, že uvedené standardy mají nastolit rozumnou rovnováhu mezi welfare zvířat a zájmy osob, jejichž živobytí je na těchto

---

⁸² BRUCE, Alex. *Animal Law in Australia: An Integrated Approach*. 1. vydání. Tertiary; University or College, 2011, s. 244-245

⁸³ Viz Animal Care and Protection Regulation, Oddíl 3, Bod 1

⁸⁴ Viz § 3 Animal Care and Protection Act 2001

zvířatech závislé.⁸⁵ Tato formulace vykazuje prostor pro vážení zájmů zvířat a lidí, u nichž výsledek nemusí být vždy ku prospěchu zvířat.

Zákon dále stanovuje povinnost osoby mající zvíře v péči.⁸⁶ Touto osobou může být:

- vlastník zvířete;
- osoba mající oprávnění k užívání zvířete;
- osoba, do jejíž péče bylo zvíře svěřeno.⁸⁷

V kontextu hospodářských zvířat se jedná konkrétně o:

- vlastníky (fyzické i právnické osoby);
- manažery;
- osoby obhospodařující pozemek;
- přepravní společnosti;
- řidiče;
- osoby pečující o zvířata těsně před prodejem/aukcí;
- osoby pracující na jatkách;
- pastevece;
- nájemce zvířat.⁸⁸

Povinnost osoby mající zvíře v péči spočívá v zajištění přiměřené péče, která je definována pomocí následujících pěti požadavků na chovatele:

- Zajištění potravy a vody pro zvíře;
- Zajištění přístřešku či prostoru, kde zvíře může být;

---

⁸⁵ Viz § 3 Animal Care and Protection Act 2001

⁸⁶ Viz § 17 odst. 1 Animal Care and Protection Act

⁸⁷ Popis institutu *Duty of care for animals*. Queenslandskou vládou. Dostupné online: <<https://www.business.qld.gov.au/industry/agriculture/animal-management/land-management-for-livestock-farms/welfare-movement-livestock/animal-welfare/duty-care-animals/duty-of-care-animals>>.

⁸⁸ Popis institutu *Duty of care for animals*. Queenslandskou vládou. Dostupné online: <<https://www.business.qld.gov.au/industry/agriculture/animal-management/land-management-for-livestock-farms/welfare-movement-livestock/animal-welfare/duty-care-animals/duty-care-livestock>>.

- Porozumění normálním vzorcům chování zvířat;
- Léčení nemocí a zranění;
- Přiměřené nakládání se zvířetem.⁸⁹

Jak již bylo výše zmíněno, neexistuje právní úprava ochrany zvířat na federální úrovni. Z pohledu orgánů na ochranu hospodářských zvířat hraje hlavní roli na federální úrovni Ministerstvo zemědělství, které je hlavním orgánem v nastavování politik a strategií Austrálie v oblasti welfare zvířat, které se mimo jiné týkají i hospodářských zvířat.⁹⁰

Na úrovni jednotlivých států pak vynucování dodržování předpisů zajišťuje především Queenslandská policie prostřednictvím svých inspektorů.⁹¹

3. 2. 4 Limity právní úpravy

Ochrana hospodářských zvířat v australské právní úpravě je problematická. Vzhledem k použití obecné úpravy se na hospodářská zvířata používají obecná ustanovení, ale to v případě, že pro ně nejsou specificky vyloučena. Mnoho aktivit, které by standardně bylo pojímáno jako týrání zvířat, je v kontextu hospodářských zvířat akceptováno.⁹²

Zákon o péči o zvířata a o jejich ochraně uvádí ve svých ustanovení celou řadu výjimek, které jinak trestné chování, zbavují trestnosti.⁹³ Nejvíce problematické jsou odkazy na pravidla chování, která ačkoli by měla poskytovat ochranu zvířatům před týráním, tak často jejich znění ustupuje ve prospěch ziskových činností, některé aktivity působící zvířatům utrpení neuvádí, případně

⁸⁹ Viz § 17 odst. 2 Animal Care and Protection Act

⁹⁰ CAO, Deborah. *Animal law in Australia*. 2. vydání. Australia: Thomson Reuters, s. 196

⁹¹ CAO, Deborah, 2015, op. cit. 222

⁹² Cao uvádí příklad takovýchto povolených jednání - kupírování ocasů u krav a koní, u nichž je povolené pakliže se nejedná o rozšířenou praxi. Obdobně ilustruje v zásadě uznané týrání u velkochovů drůbeže v rámci takzvaných klecových chovů, u nichž jsou stanoveny podmínky, že dostatečná velikost klece pro spokojený život slepice je 550 cm², což odpovídá objemu prostoru vyznačeného velikostí papíru A4.

⁹³ Viz například část 6 ve třetí kapitole, část 2 ve čtvrté kapitole zákona o péči o zvířata a o jejich ochraně

uvádí možnosti výjimek a zpřesňujících podmínek, kdy chování je akceptovatelné, čímž v zásadě dochází k legalizaci mnoha typů jednání, kvůli nimž zvířata trpí.⁹⁴

Dalším problémem, který je obdobný v České republice, je oprávnění inspektora vstoupit na soukromý pozemek. V Austrálii inspektor může vstoupit za podmínek:⁹⁵

- souhlasu vlastníka pozemku;
- nebo pokud se jedná o prostor veřejnosti přístupný;
- nebo bylo vydáno povolení k domovní prohlídce;
- nebo vlastník dopředu obdržel příkaz týkající se ověření welfare zvířat s uvedeným termínem prohlídky;
- nebo má inspektor opodstatněnou domněnku, že zvíře v místě bylo vážně zraněno a je pravděpodobné, že nebude léčeno;
- nebo má inspektor opodstatněnou domněnku, že zvířeti v místě hrozí bezprostřední riziko smrti či zranění z důvodu porušení pravidel welfare zvířat;
- nebo má inspektor opodstatněnou domněnku, že pokud mu nebude umožněn vstup v danou dobu, dojde k zatajení důkazů trestných činů proti welfare zvířat či k jejich pokračování/dokončení trestné činnosti.

Práce inspektorů je proto poměrně svázána a prokázání trestné činnosti v oblasti welfare zvířat je komplikované.

3. 3 Shrnutí

Chov hospodářských zvířat představuje nejrozsáhlejší kategorii zvířat v lidské péči v ohledu počtu jedinců a přesto právě ochrana této kategorie zvířat je na úrovni, která by jistě mohla být zvýšena, protože trpí častými kompromisy ve prospěch potřeb lidí.

---

⁹⁴ CAO, Deborah, 2015, op. cit. s. 216 - 224

⁹⁵ Viz § 122 zákona o péči o zvířata a jejich ochraně

V rámci české právní úpravy jsou ze zákonných předpisů nejdůležitější v zásadě zákon na ochranu zvířat proti týrání a veterinární zákon. Tyto dva zákony definují pojem hospodářského zvířete, přičemž veterinární zákon jej stanovuje včetně bezobratlých jedinců (vodních organismů a včel).

V těchto dvou zákonech je také definován chovatel, přičemž ve veterinárním zákoně je jeho pojetí širší než v zákoně na ochranu zvířat proti týrání, protože v jednoduchosti jím rozumí kohokoli, kdo vlastní nebo drží zvíře.

Také jsou v těchto dvou zákonech stanoveny povinnosti chovatelů hospodářských zvířat, přičemž detailní úpravy jsou specifikovány v rámci provádějících předpisů.

Australská úprava překvapivě vzhledem k množství farem a způsobu života v Austrálii nemá právní předpis specificky pro hospodářská zvířata, tak jak je tomu v české právní úpravě (část dedikovaná hospodářským zvířatům v zákoně na ochranu zvířat proti týrání a veterinární zákon). Je zde využíván zákon o péči o zvířata a jejich ochraně.

V české i australské úpravě je naráženo na limity právní úpravy. V australské více, protože v rámci práva je mnoho praktik, které jsou v prostředí hospodářských zvířat akceptovány, přestože by za jiných okolností byly brány jako porušení práva (ať již ve formě týrání), pakliže nedochází k jejich masové aplikaci

Společným limitem pro obě úpravy je pravomoc kontrolních orgánů vstupovat do objektu, kde potenciálně dochází k páchání krutosti na zvířatech. Vstup je podmíněn souhlasem vlastníka pozemku, bez něj lze vstoupit pouze do veřejných prostor daného pozemku.

Česká úprava je v této oblasti lze říci napřed a to i díky členství v Evropské Unii, která v rámci svých sekundárních pramenů práva problematiku hospodářských zvířat upravuje. Příkladem mohou být klecové sklípky, které jsou v rámci Evropské unie zakázány, ale v Austrálii jsou stále povoleny.

4 Ochrana zvířat v zájmových chovech

V této podkapitole bude analyzována česká a australská právní úprava nakládání se zvířaty ve vazbě na zvířata chovaná v zájmových chovech. Pro obě úpravy bude odděleně definováno zvíře v zájmovém chovu v právních předpisech a dále vyzdviženy specifické aspekty této právní oblasti zvířat v zájmových chovech.

4.1 Česká právní úprava

Zvířata v zájmovém chovu se těší v České republice vysoké popularitě. Zvířata jsou držena v lidské péči a člověk si k nim buduje úzký vztah, který přerůstá až do formy přátelství, případně vnímání zvířete jakožto člena rodiny. Zvířata jsou typicky domácími mazlíčky.⁹⁶ Z těch nejčastějších se jedná o kočky a psi.

Česká právní úprava proto musí tento trend reflektovat a proto i v zákoně na ochranu zvířat proti týrání je specifická část ustanovení vyčleněna zvířatům v zájmovém chovu. A na úrovni podzákoných předpisů lze najít ty zaměřující se i specificky na kočky a psy například vyhláška č. 21/2013 Sb., o stanovení podmínek chovu psů a koček.

Mimo to česká právní úprava rozeznává podkategorii zvířat v zájmových chovech – zvíře vyžadující zvláštní péči, z jehož oblasti lze uvést například vyhlášku č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadující zvláštní péči.

4.1.1. Pojem zvířete v zájmovém chovu

Zvířetem v zájmovém chovu je podle § 3 písm. e) zákona na ochranu zvířat proti týrání chápáno zvíře „*zvíře, u kterého hospodářský efekt není hlavním účelem chovu, a to buď chované v prostorách k tomu určených, nebo v domácnosti, jehož chov slouží především zájmové činnosti člověka, nebo zvíře sloužící člověku jako jeho společník*“. Tato definice je v zásadě jediná napříč právními předpisy na

---

⁹⁶ SPURNÁ, Jana, DOUSEK, Jiří. *Zájmové chovy a ochrana zvířat*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2004, s. 17

úrovni zákona, která stanovuje co si pod pojmem zvířete v zájmovém chovu představit.

Speciální podkategorií zvířete v zájmovém chovu je zvíře vyžadující zvláštní péči. Zákon na ochranu zvířat proti týrání pod tímto termínem rozumí „*druh zvířete v zájmovém chovu, který vzhledem ke svým biologickým vlastnostem má zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení, napájení, případně ošetřování*“. Důležité je zde podstatné jméno druh, protože to ilustruje, že do této kategorie nejsou zvířata zařazována na základě individuálních charakteristik jedince, ale na základě zoologického druhu. V rámci vyhlášky č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadující zvláštní péči jsou vyjmenovány druhy, které do této kategorie patří. Jedná se o:

- z třídy plazů;
  - všechny jedovaté druhy a všechny druhy z řádu krokodýli;
- z třídy ptáků;
  - všechny druhy z řádu kasuářů vyjma rodu *Dromaius*;
  - všechny druhy z rodů *Aquila*, *Hieraetus*, *Pithecophaga*, *Spizaetus*, *Harpia* a *Haliaetus* z čeledi jeřábovití a řádu dravci;
  - všechny druhy z rodu *Bubo* z čeledi sovovití a řádu sovy;
  - všechny druhy z rodu *Grus* z čeledi jeřábovití a řádu krátkokřídlí;
  - všechny druhy z rodů *Ardea*, *Ardeola* a *Egretta* z čeledi volavkovití a řádu brodiví;
- z třídy savců
  - všechny druhy z řádu primátů
  - všechny druhy z řádu šelem vyjma domestikovaných druhů pes, kočka, fretka a zvířat odchovaných jako zvěř v zajetí podle zákona o myslivosti;
  - všechny druhy z řádu chobotnatci;
  - všechny druhy z řádu lichokopytníci vyjma druhů označovaných nebo evidovaných podle plemenářského zákona;

- všechny druhy z řádu sudokopytníků vyjma druhů označovaných nebo evidovaných podle plemenářského zákona, zvířat odchovaných jako zvěř v zajetí podle zákona o myslivosti, lamy krotké a alpaky.

4. 1. 2. Aspekty právní úpravy

V oblasti právní úpravy zvířat v zájmových chovech se uplatňuje definice chovatele daná zákonem na ochranu zvířat proti týrání, která chovatelem rozumí *„každou právnickou nebo fyzickou osobu, která drží nebo chová zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně přemísťuje zvíře, nebo obchoduje se zvířaty, provozuje jatky, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, provádí pokusy na zvířeti nebo zvířatech anebo pořádá jejich veřejná vystoupení“*.⁹⁷

Specifické povinnosti chovatelů zvířat v zájmovém chovu jsou zejména následující:⁹⁸

- zajištění přiměřených podmínek pro zachování fyziologických funkcí zvířete a zajištění jeho biologických potřeb;
- odpovědnost za zdraví a stav zvířete;
- zákaz prodeje či darování osobě mladší 15 let bez souhlasu rodičů, osobě zbavené pravomocným rozhodnutím soudu způsobilosti k právním úkonům, osobě, jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena a opatrovník nedal souhlas.

V oblasti chovatelů pečující o zvířata vyžadující zvláštní péči je upravena nutnost získání povolení k chovu a stanovení nejnižší hranice věku chovatele na 18 let. Povolení je vydáváno krajskou veterinární správou na tři roky a může být na písemnou žádost prodlouženo.⁹⁹

⁹⁷ Viz § 3 písm. k) zákona na ochranu zvířat proti týrání

⁹⁸ Viz § 13 zákona na ochranu zvířat proti týrání

⁹⁹ Viz § 5 – 10 zákona na ochranu zvířat proti týrání

Typickou problematikou zvířat v zájmovém chovu jsou zvířata toulavá a opuštěná. Toulavým zvířetem je chápáno „*zvíře v lidské péči, které není pod trvalou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a které se pohybuje volně mimo své ustájení, výběhové prostory nebo mimo domácnost svého chovatele*“¹⁰⁰ Toto zvíře se tedy pohybuje bez vědomí svého chovatele, který tímto zanedbal svou povinnost danou § 4 zákona na ochranu zvířat proti týrání.

Zvířetem opuštěným je „*zvíře původně v lidské péči, které není pod přímou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a ze zjištěných skutečností vyplývá, že ho jeho chovatel opustil s úmyslem se jej zbavit nebo ho vyhnal,*“¹⁰¹ Zde dochází k jednání chovatele, který záměrně opustí zvíře a nechá ho napospas osudu. Toto jednání zakládá pachateli správní delikt.

V neposlední řadě je v rámci právní úpravy zvířat v zájmovém chovu regulována identifikace zvířat a to i ve spojitosti kontroly nezákonnému odebírání volně žijících jedinců z přírody. Z pohledu kategorie psů se je podle ustanovení § 13b odst. 2 zákona na ochranu zvířat proti týrání v pravomoci obce stanovit obecně závaznou vyhláškou povinnost nechat trvale označit psy chovateli.

4. 2 Australská právní úprava

Zvířata v zájmovém chovu se v Austrálii těší obdobné popularitě jako v České republice a obchod s nimi rok od roku vzkvétá. Proto i právní úprava v této oblasti je poměrně bohatší oproti kategorii hospodářských zvířat, zejména v oblasti ustanovení týkajících se welfare zvířat, které z titulu blízkého vztahu s člověkem až ve formě přátelství, v němž bývá upozaděn fakt, že zvíře v zájmovém chovu je vlastně také ve své podstatě věcí, vykazují vysoké standardy péče.

Z relevantních předpisů z oblasti zvířat v zájmovém chovu lze jmenovat zejména zákon o péči o zvířata a o jejich ochraně, který upravuje standardní

---

¹⁰⁰ Viz § 3 písm. h) zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹⁰¹ Viz § 3 písm. i) zákona na ochranu zvířat proti týrání

příklady možného týrání – bití, zneužití, trápení zvířat, a trestní zákoník, který obsahuje trestný čin hrubého týrání zvířat.¹⁰²

Dalšími specifickými právními předpisy je zákon o správě zvířat (koček a psů) z roku 2008¹⁰³, který reguluje nakládání s těmito dvěma typy zvířat. A taktéž vyhláška o správě zvířat z roku 2009.¹⁰⁴

Mimo tyto předpisy existují ještě specifické právní úpravy na místní úrovni, které jsou zaměřené na regulaci nakládání s agresivními a nebezpečnými psy. Za takové psy jsou považováni jedinci, kteří zaútočili na osobu či jiné zvíře nebo ti, kteří budí v lidech a jiných zvířatech strach.¹⁰⁵

4. 2. 1. Pojem zvířete v zájmovém chovu

V australském právním řádu neexistuje definice pojmu zvíře v zájmovém chovu, je používán termín zvířecí společník, ale ani ten nemá svou legální definici.¹⁰⁶ Pro pochopení pojmu je využit výklad pomocí dalších věd a především chápání pojmu ve welfare zvířat – zvířecí společník odpovídá zvířeti, které něco s člověkem sdílí, a současně zvířeti, s kterým lze navázat přátelství, proto se musí jednat zejména o domestikovaná zvířata (kočky, psy a koně), ačkoli samozřejmě existují příklady volně žijících zvířat, která jsou chována v zajetí a vykazují znaky přátelství s člověkem v některých ohledech.¹⁰⁷

4. 2. 2. Aspekty právní úpravy

Zákon o péči o zvířata a o jejich ochraně upravuje výše zmíněné příklady možného týrání a taktéž další aktivity, které je možné provádět pouze odborným

---

¹⁰² Criminal Code

¹⁰³ Animal Management (Cats and Dogs) Act 2008

¹⁰⁴ Animal Management (Cats and Dogs) Regulation 2009

¹⁰⁵ BRUCE, Alex. *Animal Law in Australia: An Integrated Approach*. 1. vydání. Tertiary; University or College, 2011, s. 148

¹⁰⁶ CAO, Deborah, 2015, op. cit. s. 160-165

¹⁰⁷ PHILLIPS, Clive. *The Welfare of Animals: The Silent Majority*. UK: Springer, 2008, s. 155

veterinárním lékař, v jiném případě jsou zakázány. Jedná se především u kupírování ocasů, uší, amputace drápů apod.¹⁰⁸

Stejně tak jako pro hospodářská zvířata je i pro zvířata v zájmovém chovu relevantní úprava povinností osob mající zvíře v péči.¹⁰⁹ Povinnost osoby mající zvíře v péči spočívá v zajištění přiměřené péče, která je definována pomocí následujících pěti požadavků na chovatele:

- Zajištění potravy a vody pro zvíře;
- Zajištění přístřešku či prostoru, kde zvíře může být;
- Porozumění normálním vzorcům chování zvířat;
- Léčení nemocí a zranění;
- Přiměřené nakládání se zvířetem.¹¹⁰

V dalších ustanovení tohoto zákona lze najít institut neodůvodněného opuštění zvířete, které je právě relevantní především ve vztahu k zvířatům v zájmovém chovu.¹¹¹ Neodůvodněným opuštěním zvířete se rozumí, pokud člověk, v jehož péči zvíře je, zvíře opustí nebo vypustí bez řádného důvodu či bez právního povolení a stejně tak pokud vypustí zvíře jiného bez řádného důvodu.

Další úpravou specificky pro zvířata v zájmovém chovu a konkrétně kočky a psy je zákon managementu zvířat (koček a psů), který upravuje identifikace koček a psů, registraci psů, efektivní management regulovaných psů a zodpovědné vlastnictví koček a psů.¹¹² V rámci tohoto zákona lze například najít úpravu nebezpečných psů – pes může být označen jako nebezpečí v případě, že vážně napadl člověka či jiné zvíře. Následky tohoto označení jsou různé od identifikace psa, přes kastraci až po utracení.¹¹³

---

¹⁰⁸ CAO, Deborah, 2015, op. cit. s. 177

¹⁰⁹ Viz § 17 odst.1 Animal Care and Protection Act,

¹¹⁰ Viz § 17 odst. 2 Animal Care and Protection Act,

¹¹¹ Viz § 19 Animal Care and Protection Act

¹¹² Viz § 3 Animal Management (Cats and Dogs) Act

¹¹³ CAO, Deborah, 2015, op. cit. s. 185

4. 3 Shrnutí

Zvířata v zájmovém chovu – společníci či zvířata pro zájmovou činnost člověka, jsou významnou kategorií zvířat v lidské péči. Vztah těchto zvířat a lidí je v zásadě nejužší možný. Umožňuje budovat přátelství či pojímat zvířata až na úroveň členů rodiny.

V obou právních úpravách (české i australské) jsou ustanovení koncipována především s ohledem na nejpočetnější skupinu těchto zvířat a to psy a kočky, které se zde dočkávají i svých specifických právních předpisů (příkladem vyhláška č. 21/2013 Sb., o stanovení podmínek chovu psů a koček či zákon managementu zvířat (koček a psů) z australského prostředí). Pro obě úpravy je taktéž společná regulace identifikace zvířat. V australském prostředí je upravena v zákoně managementu zvířat (koček a psů), v českém v zákoně na ochranu zvířat proti týrání.

Specifickým institutem, který je typický zejména pro zvířata v zájmovém chovu, je opuštění zvířete. Zvíře záměrně opuštěné bez oprávněného důvodu, jiného zajištění péče či bez zákonného nařízení představuje v australské i české právní úpravě protiprávní jednání se škodlivým účinkem pro společnost a je tedy trestné.

V celkovém shrnutí je právní úprava zvířat v zájmovém chovu v australském prostředí detailněji upravena oproti předpisům týkajících se hospodářských zvířat. Naopak pro českou úpravu je detailnější propracovanost spíše v oblasti hospodářských zvířat v porovnání se zvířaty v zájmovém chovu.

5 Ochrana pokusných zvířat

V této kapitole je pozornost upřena na problematiku pokusných zvířat. Pokusná zvířata jsou dlouhodobě v zorném poli aktivistů na poli práv zvířat. Medializace nehumánního chování vůči jedincům používaných při pokusech, které může mít až smrtelné následky, utvrzuje společnost v nutnosti hledání alternativních forem testování, bez využití zvířat, respektive bez působení bolesti a mrzačení zvířecích jedinců využívaných v rámci praxe pokusů.

5.1 Česká právní úprava

Česká právní úprava nakládání s pokusnými zvířaty je tvořena zákonem na ochranu zvířat proti týrání, v jehož § 4 odst. 2 písm. b) ve znění „*ustanovení podle odstavce 1 (tj. co je považováno za týrání) se nevztahují na zákroky nebo činnosti prováděné podle schváleného projektu pokusů*“ jsou pokusy vyňaty z jednání pojímané jako týrání zvířat.

Úpravu doplňují podzákoné předpisy – a to zejména vyhláška č. 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat a vyhláška č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání. Dále do úpravy vstupují i nařízení Evropské Unie a to zejména nařízení č. 1223/2009 o kosmetických přípravcích a nařízení č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek.

Obecně česká právní úprava vychází z konceptu 3R, jehož cílem je co nejšetnější nakládání s pokusnými zvířaty a odpovědný přístup v oblasti pokusů.¹¹⁴ Písmena R reprezentují tři anglická slova a požadavky:¹¹⁵

- *Reduction* – znamená omezení používání zvířat na pokusy i omezení pokusů na zvířatech na nejnútnejší případy;
- *Replacement* – znamená kde je možné, nahradit takové pokusy jinými postupy, při nichž živá zvířata používána nejsou;

¹¹⁴ PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 113 - 114

¹¹⁵ PRCHALOVÁ, Jana, 2009. op. cit. s. 113

- *Refinement – znamená zlepšení, tj. co nejšetrnější postupy snižující bolest a utrpení zvířat.*

5. 1. 1 Pojem pokus

Jedním ze základních termínů nezbytných pro analýzu oblastí pokusných zvířat je samostatné pochopení termínu pokus. Ten je zákonem na ochranu zvířat proti týrání chápán jako „*jakékoli invazivní či neinvazivní použití zvířete pro pokusné nebo jiné vědecké účely se známým nebo neznámým výsledkem nebo pro vzdělávací účely, které může zvířeti způsobit bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození nejméně o intenzitě odpovídající vpichu jehly podle běžné veterinární praxe. Pokusem se rozumí rovněž jakýkoli způsob jednání, který má nebo může vést k tomu, že se zvíře narodí nebo vylihne nebo že vznikne a je zachována geneticky modifikovaná linie zvířete v takovém stavu; usmrcení zvířete pouze pro využití jeho orgánů nebo tkání se za pokus nepovažuje*“.¹¹⁶

V části věnující se pokusným zvířatům je obsaženo doplnění této definice ve smyslu jaké aktivity nejsou za pokusy považovány:

- *nepokusné úkony prováděné v zemědělství;*
- *nepokusné klinické veterinární úkony;*
- *veterinární klinická hodnocení požadovaná při registraci veterinárního léčivého přípravku;*
- *úkony prováděné pro účely uznaných chovatelských postupů;*
- *úkony, jejichž hlavním účelem je identifikace zvířete;*
- *úkony, které pravděpodobně zvířeti nezpůsobí bolest, utrpení, strach ani trvalé poškození o intenzitě odpovídající nejméně bolesti,*

---

¹¹⁶ § 3 písm. t) zákona na ochranu zvířat proti týrání

utrpení, strachu nebo trvalému poškození způsobenému vpichem jehly podle řádné veterinární praxe.¹¹⁷

5. 1. 2 Pojem pokusného zvířete

Pokusným zvířetem je podle § 3 písm. j) zákona na ochranu zvířat proti týrání chápán „*živý obratlovec, s výjimkou člověka, včetně samostatně se žívících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, který je nebo má být použit k pokusům; za pokusné zvíře se považuje také zvíře, které je v ranějším stadiu vývoje, než je stadium samostatně se žívících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, pokud má být zvířeti umožněno žít nad rámec tohoto stadia vývoje a v důsledku prováděných pokusů je pravděpodobné, že po dosažení tohoto stadia vývoje je postihne bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození. Za pokusné zvíře se považují také živi hlavonožci.*“

Touto definicí v zákoně na ochranu zvířat proti týrání dochází k jistému rozkolu. Zvíře jako takové je zákonem definováno jako „*každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo*“.¹¹⁸ Pokusné zvíře tedy, ačkoli z logické vazby má být podmnožinou pojmu zvíře, tak v zákoně vykazuje naopak širší pojetí, nežli zvířete jako takového. Specificky jmenuje hlavonožce, kteří patří do bezobratlých a také je pokusné zvíře rozšířeno o larvální formy a plody savců, přičemž obecná definice zvíře výslovně plody a embrya z ochrany vyřazuje.

Tato logická protichůdnost poskytuje prostor pro již několikrát zmiňovaný prostor ke zlepšení právní úpravy ve smyslu rozšíření definice zvířete na bezobratlé.

V rámci zákona jsou také definována zvířata, která k pokusům nelze používat (vyjma specifických okolností, kdy je použití dovoleno).¹¹⁹ Jedná se o:

- Ohrožené druhy zvířat uvedené v Příloze A nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících

---

¹¹⁷ § 15 odst. 3 zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹¹⁸ § 3 písm. a) zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹¹⁹ § 17b – 17e zákona na ochranu zvířat proti týrání

živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, na které se nevztahuje čl. 7 odst. 1 uvedeného nařízení;

- Subhumánní primáti;
- Zvířata odchycená ve volné přírodě;
- Opuštěná a toulavá zvířata domestikovaných druhů.¹²⁰

Obdobně jsou naopak v zákoně uvedena zvířata chovaná pro použití k pokusům.¹²¹

Jsou to následující zvířata, která byla pro použití k pokusům chována:

- myši laboratorní;
- potkani laboratorní;
- morčata domácí;
- křečci zlatí;
- křečci čínští;
- pískomilové mongolští;
- králíci domácí;
- psi domácí;
- kočky domácí;
- subhumánní primáti;
- drápatky vodní a tropické;
- skokani hnědí a levhartí;
- danio pruhované.

Skupina subhumánních primátů je v rámci vymezení asi neproblematičtější, protože zákon formuluje několikero výjimek, při nichž je jejich použití dovoleno.

5. 1. 3 Aspekty právní úpravy

Zákon na ochranu zvířat proti týrání ve svém znění pracuje s třemi typy osob ve spojení s pokusy. Stanovuje kdo je chápán jakožto chovatel pokusného zvířete. Je jím „fyzická nebo právnická osoba, která chová zvířata uvedená v § 17f odst. 1

---

¹²⁰ § 17b – 17e zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹²¹ § 17f zákona na ochranu zvířat proti týrání

*pro následné použití k pokusům nebo proto, aby jejich tkáň nebo orgány byly použity pro vědecké účely, nebo která chová jiná zvířata především pro tyto účely, ať již v zájmu dosažení zisku či nikoli“.*¹²² Tato definice je oproti definici chovatele „každá právnická nebo fyzická osoba, která drží nebo chová (dále jen "chová") zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně, přemísťuje zvíře, nebo obchoduje se zvířaty, provozuje jatky, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, 1b) provádí pokusy na zvířeti nebo zvířatech anebo pořádá jejich veřejná vystoupení“¹²³ užší. Chovatel pokusného zvířete je osoba, jež pokusné zvíře chová. Zatímco chovatel obecně může zvíře také pouze jen držet, přemísťovat, obchodovat s nimi, provozovat vybrané objekty, provádět pokusy či pořádat veřejná vystoupení zvířat.

Dále zákon pracuje s pojmem dodavatele pokusných zvířat, jímž se rozumí „fyzická nebo právnická osoba jiná než chovatel pokusných zvířat, která dodává pokusná zvířata pro použití k pokusům nebo proto, aby jejich tkáň a orgány byly použity pro vědecké účely, ať již v zájmu dosažení zisku či nikoli“.¹²⁴

A pojmem uživatele pokusných zvířat, jímž rozumí „fyzická nebo právnická osoba, která používá pokusná zvířata k pokusům, ať již v zájmu dosažení zisku či nikoli“.¹²⁵

S těmito subjekty pak zákon propojuje právní úpravu pokusů a stanovuje jim povinnosti.¹²⁶ Mezi které patří zejména:

- zajistit umístění, životní prostředí, krmivo, vodu a péči odpovídající zdravotnímu stavu zvířete a dobrým životním podmínkám;
- minimalizovat překážky v uspokojování fyziologických a etologických potřeb zvířete;
- denně kontrolovat podmínky, v nichž se zvířata nachází;

---

¹²² § 3 písm. w) zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹²³ § 3 písm. k) zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹²⁴ § 3 písm. x) zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹²⁵ § 3 písm. y) zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹²⁶ § 17a zákona na ochranu zvířat proti týrání

- odstraňovat zjištěné nedostatky;
- přepravovat zvířata za vhodných podmínek;
- zajistit do zařízení vhodný vstup;
- zabezpečit vhodný oděv, obuv a ochranné pomůcky osob, které do zařízení vstupují;
- zajistit dodržování zákazu kouření a minimalizovat působení dráždivých podnětů;
- zabezpečit dezinfekci, dezinfekci, deratizaci případně dezaktivaci, dále úklid a čištění prostor a vybavení;
- zřídit samostatný prostor pro sklad;
- vybavit prostory pro likvidaci biologického odpadu a další.

Aby fyzická či právnická osoba mohla být chovatelem pokusných zvířat, musí mít udělené oprávnění k chovu. To je podmíněno splněním podmínek péče o zvířata v rámci zařízení.¹²⁷¹²⁸ Pokusy pak mohou probíhat pouze ve schválených zařízeních a pouze pokud jsou součástí schváleného projektu pokusů.¹²⁹ Přičemž pokusy lze provádět jen pro vymezené účely zákonem na ochranu zvířat proti týrání, kterými jsou:¹³⁰

- základní výzkum;
- translační nebo aplikovaný výzkum;
- při vývoji, výrobě nebo zkoušení kvality, účinnosti a nezávadnosti léčiv, potravin, krmiv a jiných látek nebo výrobků;
- ochrana přírodního prostředí v zájmu zdraví nebo dobrých životních podmínek lidí nebo zvířat;
- výzkum zaměřený na zachování druhů;
- vyšší vzdělávání nebo odborná příprava za účelem získání, udržení nebo zlepšení odborných znalostí;

---

¹²⁷ § 15a – 15g zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹²⁸ § 17a zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹²⁹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. 2013, op. cit. s. 372

¹³⁰ § 18 zákona na ochranu zvířat proti týrání

- trestní řízení a jiné soudní řízení.

A výslovně je zakázáno provádět pokusy za účelem vývoje nebo zkoušení zbraní, bojových látek nebo munice a k nim příslušných zařízení.¹³¹

5.2 Australská právní úprava

Využití zvířat pro pokusné účely má i na australském kontinentě poměrně dlouhou tradici.

Právní úprava týkající se pokusných zvířat je opět upravena na úrovni jednotlivých států prostřednictvím obecné úpravy zákona o péči zvířat a jejich ochraně, který v sobě zahrnuje ustanovení týkající se registrace, monitorování a zajišťování souladu s požadovanými podmínkami.¹³² Mimo to v rámci ustanovení stanovující účel tohoto zákona je i formulace týkající se zajištění zodpovědného používání zvířat pro vědecké účely.

Současně se tento zákon odkazuje na australský souborem pravidel péče a využití zvířat pro vědecké účely (dále vědecká pravidla) z roku 2013¹³³ - ustanovení § 91 zákona o péči zvířat a jejich ochraně uvádí, že využití zvířat musí být v souladu se souborem pravidel¹³⁴ a tento soubor pravidel je blíže specifikován v ustanovení § 49 odst. 1 zákona o péči zvířat a jejich ochraně – je jím australský soubor pravidel péče a využití zvířat pro vědecké účely, 8. vydání z roku 2013 vydané Národním výborem pro zdraví a lékařský výzkum.

Tyto pravidla jsou aplikována na péči a využití všech obratlovců a hlavonožců a reguluje oblasti týkající se pořízení pokusného zvířete, jeho převoz, šlechtění, zajištění životního prostoru, jeho využití v projektu.¹³⁵ Vědecká pravidla taktéž definují povinnosti výzkumníků a výzkumných organizací v oblasti využití

¹³¹ Viz § 18 zákona na ochranu zvířat proti týrání

¹³² SHARMAN, Katarina. Opening the Laboratory Door: National and International Legal Responsibilities for the Use of Animals in Scientific Research – An Australian Perspective. *Journal of Animal Law*, 2006, s.70

¹³³ *Australian Code for the Care and Use of Animals for Scientific Purposes*

¹³⁴ Viz § 91 Animal Care and Protection Act 2001

¹³⁵ CAO, Deborah, 2015, op. cit. s. 271

zvířat pro vědecké účely.¹³⁶ Nicméně negativem je, že vědecká pravidla nemají žádnou právní sílu sama o sobě, právní předpisy na ně často odkazují a teprve v tomto spojení nabývají závazného charakteru.

Vědecká pravidla jsou vystavěna v souladu s konceptem 3R, který je v úvodních principech vědeckých pravidel uveden následovně – „*Respekt ke zvířatům musí stát za všemi rozhodnutími a jednáními zahrnující péči a používání zvířat pro vědecké účely. Tento respekt je pak projeven ve formě aplikace konceptu 3R na všech úrovních péče a využití zvířat:*

- *Replacement – náhrada použití zvířat jinými metodami*
  - Metody nahrazující použití zvířat mají být zkoumány a implementovány;
  - Před použitím zvířat je nezbytné udělat komplexní analýzu zamýšlených cílů;
  - V průběhu projektu je nutné průběžně zkoumat, zda některé využití zvířat nelze nahradit;
- *Reduction – snížení počtu využitých zvířat;*
  - Počet zvířat musí být na nejnižší možné hranici;
  - Počet může být snížen znovupoužitím zvířete;
  - Stejně pokusy není v rámci jednoho projektu na zvířatech nutné opakovat;
  - Snížení počtu využitých zvířat by nemělo ústit ve větší útrapy jedinců;
  - Tkáně zemřelých zvířat mají být mezi vědci co nejvíce sdíleny;
- *Refinement – zdokonalení technik za účelem minimalizace nepříznivého vlivu na zvíře.*
  - Bezpečí zvířete musí být vždy na prvním místě;

---

¹³⁶ SHARMAN, Katarina, 2006, op. cit. s. 70

- Pracovníci provádějící pokusy musí být dostatečně kompetentní;
- Délka pokusu má být co nejkratší.¹³⁷

Nelze opomenout také zásady propagace pohody zvířat využívaných pro vědecké účely: vyhodnocení a zmírnění bolesti a trápení zvířat využívaných pro vědecké účely z roku 2008¹³⁸, které jsou dodatkem k vědeckým pravidlům.¹³⁹

5. 2. 1 Pojem pokus

Pokusy na zvířatech jsou v australském právu chápány jako použití zvířat k vědeckým účelům, za účelem testování produktů a taktéž ve využití ve vzdělávání.¹⁴⁰

5. 2. 2 Pojem pokusné zvíře

Pokusné zvíře je v rámci Vědeckých pravidel definováno jako jakýkoli obratlovec vyjma člověka (tedy ryby, obojživelníci, plazi, ptáci a savci zahrnující domácí zvířata, účelově chovaná zvířata, hospodářský zvířata a volně žijící zvířata) a hlavonožci.¹⁴¹

Přičemž v Austrálii není kompletní zákaz využití primátů pro pokusné účely, nicméně ve výzkumu jsou využívány především makakové, kosmanové a pavíani.¹⁴²

5. 2. 3 Aspekty právní úpravy

Specifické oblasti právní úpravy týkající se pokusných zvířat jsou v australské legislativě problematické a to především z toho důvodu, že vyjma

¹³⁷ CAO, Deborah, 2015, op. cit. s. 269 - 275

¹³⁸ The Guidelines to Promote the Wellbeing of Animals used for Scientific Purposes: The Assessment and Alleviation of Pain and Distress in Research Animals 2008

¹³⁹ CAO, Deborah, 2015, op. cit. s. 270

¹⁴⁰ CAO, Deborah, 2015, op. cit. s. 269

¹⁴¹ Viz § 3 Australian Code for the care and use of animals for scientific purposes. 8th edition 2013, Dostupné online na http://www.deakin.edu.au/__data/assets/pdf_file/0011/536348/australian-code-for-the-care-and-use-of-animals-for-scientific-purposes-2013.pdf

¹⁴² CAO, Deborah, 2015, op. cit. s. 273

obecné úpravy zákona o péči a zvířata a o jejich ochraně neexistuje právně vynutitelná norma. Vědecká pravidla, jimž je zde věnována pozornost především, nemají právně závazný charakter. Jsou formulací standardů, které by měly být dodržovány, ale samy o sobě závazné nejsou a fungují spíše jako doporučení.

5.3 Shrnutí

Pokusy na zvířatech mají dlouhou tradici. S ohledem na progresivní vývoj vědy často slouží k potvrzení bezpečnosti výrobků či technik. Nejvíce problematická je v této oblasti etická stránka - otázky zda má člověk právo využít zvíře na pokus, u nějž pouze odhaduje možný výsledek (s různou váhou pravděpodobnosti), zda má právo způsobit zvířeti bolest za účelem vědeckého zjištění a potenciálního budoucího přínosu pro společnost.

Tendence ve změně přístupu k pokusným zvířatům je zjevná. Objevuje se více a více nástrojů, která pokusná zvířata chrání. Přičemž ta z neefektivnějších ochran je snaha najít alternativní metody testování, tak aby zvířata nebyla využívána na pokusy, u nichž pociťují bolest, jako jsou trápena či mrzačena.

Tato tendence je patrná i v rámci právních úprav. V České republice je v rámci zákona na ochranu zvířat proti týrání část specificky věnovaná pokusným zvířatům, tak aby byl regulován přístup k jejich péči a využití. A stejně tak je ochrana pokusných zvířat upravena vyhláškami a nařízeními z Evropské unie.

Zákon na ochranu zvířat proti týrání v rámci transpozice směrnice z Evropské unie obsahuje definici pokusného zvířete, na kterou je zajímavé nahlížet z pohledu chápání pojmu zvíře napříč zákonem. Pokusné zvíře nepředstavuje totiž v tomto duchu podskupinu definice zvířete, ale naopak definici rozšiřuje, což je ale z pohledu autorky ku prospěchu úpravy. A v neposlední řadě je možné pozornost zaměřit na vymezení zvířat chovaných pro použití na pokusy, respektive těch, u nichž je použití zakázáno. Zákon v těchto ustanoveních vyjmenovává různé kategorie zvířat, přičemž je doplňuje četnými výjimkami, za nichž je použití povoleno.

Závěr

Cílem této práce bylo podat přehled české právní úpravy týkající se tří podkategorií zvířat v lidské péči v porovnání s australskou právní úpravou v oblastech obdobných institutů. Přičemž výsledek porovnání měl přispět k formulaci *de lege ferenda* pro českou právní úpravu v oblasti ochrany zvířat. V rámci české právní úpravy byly použity vnitrostátní právní předpisy doplněné o bezprostředně závazná nařízení Evropské unie. Na úrovni australské právní úpravy byly použity právní předpisy platné ve státě Queensland, který v této práci reprezentoval Austrálii, a to především z důvodu, že na federální úrovni existuje velmi málo právních předpisů a autorka neviděla významný přínos porovnávání úprav každého jednotlivého státu australské federace s českou právní úpravou.

V první kapitole byl autorkou podán přehled právní předpisů, které regulují oblast nakládání se zvířaty v lidské péči. Byly zdůrazněny nástroje přímé a nepřímé ochrany v českém právu a do ústřední pozice vztažen zákon na ochranu zvířat proti týrání. Přičemž byla vyzdvížena základní problematika ochrany zvířat v lidské péči, kterou je roztržitost a nejednotnost české právní úpravy na úseku ochrany zvířat v lidské péči. Oproti tomu australská právní úprava z charakteru *common law* vyjmenovala řádově mnohem menší počet zásadních předpisů týkajících se ochrany zvířat v lidské péči. Nicméně nelze stoprocentně říci, že nižší počet právních předpisů zajišťuje vyšší přehlednost a zejména vyšší ochranu zvířat v lidské péči.

Následující kapitola si kladla za cíl vydefinování základních pojmů v oblasti zvířat v lidské péči. Byly jimi zvíře a zvíře v lidské péči. Analýza české právní úpravy na úseku ochrany zvířat v lidské péči následovala trend naznačený v předcházející kapitole. Stejně jako je materie týkající se zvířat v lidské péči rozprostřena napříč mnoha předpisy, je i pojmosloví roztržité. Zákony pracují často se synonymy, různě proměňovanými slovními spojeními, čímž z pohledu autorky vnáší do právní úpravy nepřehlednost. Australská úprava, u níž by šlo očekávat spíše jednotnost používaných termínů a to z důvodu samotného

anglického jazyka, který v tomto případě, lze říci ku prospěchu, neumožňuje tvorbu tolika sousloví s obdobným významem. Nicméně ani v australském právním prostředí nepanuje jednotnost pojmosloví, i když zde spíše převládajícím stylem je využití uvádění příkladu druhů zvířat. Ale i samotná definice zvířete se liší, pokud je definována zákonem o péči o zvířata a o jejich ochraně a ve vědeckém zákoníku. Ve specifickém případě zvířete v lidské péči české právní předpisy neopouští mnohost výrazů a v australské naopak neexistuje definice přesně odpovídající, pouze výčet podkategorií.

Důležitým bodem podle autorky je pojmosloví týkající se zvířete uvedené v zákoně na ochranu zvířat proti týrání. Zvíře je zde vyjma pokusného zvířete omezováno pouze na obratlovce a vyňaty jsou plody a embrya. Nicméně v porovnání se zněním tohoto zákona před novelou č. 77/2006 Sb., kdy toto omezení neexistovalo a byly pod ochranu zahrnuti i bezobratlí, považuje autorka toto za krok zpět ve vývoji právní úpravy. Autorka nevidí důvod proč z právní ochrany vylučovat bezobratlé, když i u nich věda prokazuje jistou schopnost smyslového vnímání. Stejně tak v australské úpravě jsou chráněny i plody a embrya v prenatálních fázích, proto by rozšířeno mělo být i na ně.

Další z oblastí, které autorka považuje za významné, je status zvířat. V českém prostředí došlo s novým občanským zákoníkem k tzv. dereifikaci zvířat. Živá zvířata byla zbavena statusu věci, ačkoli nebylo určeno, jaký je jejich nový status. Tuto změnu autorka považuje za velmi dobrý krok kupředu. Jedná se o stavební kámen, na němž lze dále budovat komplexnější a především vyšší ochranu zvířat a to nejen v kontextu týrání zvířat, ale i jejich welfare. Změna právního statutu zvířat nemá výrazný dopad v samotné aktuální legislativě, ale jedná se o proklamaci, že lidé akceptují, že zvířata nejsou jen objektem právních vztahů, ale že jsou to cítící bytosti, vybavené smysly, schopné vnímat bolest a utrpení, a proto by k nim i s touto znalostí mělo být do budoucna přistupováno. V této oblasti si autorka troufá tvrdit, že australská úprava zaostává, protože nehledě na vzrůstající

zájem o ochranu zvířat, v australském common law zvířata nadále zůstávají popisována jako věci, což komplikuje rozšíření či zvýšení jejich ochrany.

Následující kapitola pojednává o ochraně hospodářských zvířat. Hospodářská zvířata využívána za účelem hospodářského užitku jsou rozsáhlou kategorií zvířat v lidské péči, která si s sebou určitým způsobem nese historickou zátěž ústupků ve prospěch ekonomického užitku lidí. Od období zintenzivnění chovů, kdy podmínky chovu byly upravovány ve prospěch co nejnižších provozních nákladů (zmenšování prostor, v nichž zvířata žijí, zavádění nepřírodných životních podmínek, využívání diskutabilních způsobů usmrcování z pohledu humánnosti) byla podle názoru autorky hospodářská zvířata systematicky týrána. Ke změně v přístupu k jejich péči dochází postupně, protože i v dnešní době mnoho lidí pravděpodobně i pro své pohodlí raději podmínky života hospodářských zvířat neřeší a upozaduje ve svých zájmech.

Česká právní úprava na úseku ochrany hospodářských zvířat je tvořena množstvím právních předpisů. Samotná definice hospodářského zvířete tak jak je formulována prostřednictvím zákona na ochranu zvířat proti týrání, je autorkou vnímána za příliš restriktivní, protože oproti veterinárnímu zákonu jsou vyřazeni představitelé bezobratlých (včely a vodní organismy). Obdobně lze přistupovat k formulaci chovatele. Ten je specifikován v zákoně na ochranu zvířat proti týrání a stejně tak ve veterinárním zákoně, v němž je jeho definice širší. Z pohledu autorky širší vymezení hospodářského zvířete stejně jako chovatele může přispět k větší odpovědnosti společnosti vůči hospodářským zvířatům a tedy ke zlepšení jejich životních podmínek a přístupu k jejich ochraně.

Australská úprava v této oblasti nepřispěla svou dobrou praxí, protože právě v oblasti ochrany hospodářských zvířat oproti české právní úpravě spíše zaostává. Na australském území neexistuje zvláštní zákon či závazná regulace zaměřující se na ochranu hospodářských zvířat. Čerpáno je z obecného zákona o péči o zvířata a o jejich ochraně. A navíc se úprava se potýká s velkým množstvím výjimek a

ústupků v neprospěch hospodářských zvířat. Standardně klasifikované jednání jako týrání, může být v jistých případech (například pokud se nejedná o masově rozšířenou praxi apod.) shledáno jako pro společnost neškodlivé. Úroveň ochrany je oproti evropskému kontinentu v této oblasti významně nižší.

V kapitole týkající se ochrany zvířat v zájmovém chovu byla analyzována zvířata, která se vyznačují velmi úzkým vztahem s člověkem. Zvíře je vnímáno jako přítel či jako člen rodiny. V oblasti české právní úpravy je systematika jednodušší oproti hospodářským zvířatům, protože problematika zájmových zvířat je upravena zákonem na ochranu zvířat proti týrání a prováděcími podzákonnými předpisy. Důraz právních předpisů je kladen na nejčastější zvířata chovaná v zájmovém chovu, kterými jsou psi a kočky, proto četné množství podzákonných předpisů reguluje právě je. Australská úprava zde následuje obdobný směr - ve smyslu zaměření úpravy na nejčastější druhy zvířat chovaných v zájmovém chovu. V této oblasti je prostor pro návrhy *de lege ferenda* dle autorky nižší a nikoli tak palčivý jako v kategorii hospodářských zvířat a pokusných zvířat.

Poslední ale neméně významnou kapitolou je kapitola týkající se ochrany pokusných zvířat. Využití pokusných zvířat lze sledovat již od pradávna. Právní úpravy jsou stavěny na principu 3R – nahrazování pokusů na zvířatech jinými metodami, snižování počtu využívaných zvířat v rámci pokusů a snaha o zdokonalování technik, tak aby zvířata před, během i po pokusech trpěla co nejméně.

Právní úprava v České republice je soustředěna v této oblasti zejména v zákoně na ochranu zvířat proti týrání. V jehož samotném znění proti sobě částečně stojí definice zvířete a definice pokusného zvířete. Pojem zvíře zde totiž neplní zastřešující funkci, kdy by podle logických pravidel mělo být definováno zvíře a pokud jsou stanoveny typy zvířat, měly by naplňovat některé z atributů zvířete, nikoli však, že by měly obsahovat atributy, které zvíře samo o sobě neobsahuje. Autorka tímto poukazuje na nekoncepčnost definice zvířete v úpravě,

protože pokusné zvíře na rozdíl od obecného zvířete může být také bezobratlým (hlavonožcem). Pro zvýšení koncepčnosti právní úpravy nakládání se zvířaty v lidské péči by pomohlo rozšíření definice zvířete do maximální možné, tedy tak aby poskytovala ochranu minimálně všem zvířatům, které jsou v rámci specifických ustanovení termíny zvíře společně s dalším slovem či slovy chráněna.

Obecně lze říci, že jistá část nekoncepčnosti právní úpravy nakládání se zvířaty v lidské péči plyne z novel daných požadavky Evropské unie na reflektování sekundárních pramenů práva ve vnitrostátním právním řádu. Proto by podle názoru autorky prospělo celému mechanismu přejímání celounijních definic a úprav, aby byly prováděny komplexní analýzy před publikací právního předpisu a v případě zjištění, že si formulace různých ustanovení protirečí situaci vyřešit před vydáním novely.

Použité prameny a literatura

Literatura (monografie, komentáře, učebnice)

- BRUCE, Alex. *Animal Law in Australia: An Integrated Approach*. 1. vydání. Tertiary; University or College, 2011, s. 352
- CAO, Deborah. *Animal law in Australia*. 2. vydání. Australia: Thomson Reuters, 2015
- CAULFIELD, Malcolm. *Handbook of Australian animal cruelty law*. 1. vydání. Australia: North Melbourne, 2009 s. 237
- DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, 678 s.
- DAMOHORSKÝ, Milan, MÜLLEROVÁ, Hana, SMOLEK, Martin, SNOPOKOVÁ, Tereza. *Zemědělské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, 224 s.
- FAWC. *Annual Review, 2012 to 2013*. UK: Farm Animal Welfare Committee, 2013, 16 s.
- JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 621 s.
- KRUŽÍKOVÁ, Eva, ADAMOVÁ, Eva, KOMÁREK, Jan. *Právo životního prostředí evropských společenství, Praktický průvodce*. Praha: Linde Praha, 2003, 410 s.
- MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2013, 490 s.
- PHILLIPS, Clive. *The Welfare of Animals: The Silent Majority*. UK: Springer, 2008, 220 s.
- PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, 2009, 327 s.
- SPURNÁ, Jana, DOUSEK, Jiří. *Zájmové chovy a ochrana zvířat*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2004, 94 s.

- TUHÁČEK, Miloš, JELÍNKOVÁ, Jitka a kol. *Právo životního prostředí, Praktický průvodce*. 1. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2015, 288 s.
- STEJSKAL, Vojtěch, LESKOVJAN, Martin. *Člověk a zvíře – v zajetí či v péči? Aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, 118 s.
- STEJSKAL, Vojtěch. *Vývojové tendence právní úpravy ochrany přírody*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012, 302 s.
- VEČERKOVÁ, Eva, VEČEREK, Vladimír, DOUSEK, Jiří, BURDA, Zdeněk, SÝKOROVÁ, Ivana. *Ochrana zvířat*. 1. vydání. Brno: Ediční středisko VFU Brno, 2001, s. 156

Odborné články, příspěvky do sborníků

- GARNER, Robert. Political ideology and the legal status of animals. *Animal law*, 2002, s. 77-91
- JAMIESON, Philip. Duty and the beast: The movement in reform of animal welfare law. *University of Queensland Law Journal*, 16(2), 1991, s. 238-255
- MÜLLEROVÁ, Hana. Vstup policisty kvůli týranému zvířeti, In *Sborník příspěvků z 18. mezinárodní konference „Ochrana zvířat a welfare 2011“*. Brno: Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 2011, s. 96-101
- SHARMAN, Katarina. Opening the Laboratory Door: National and International Legal Responsibilities for the Use of Animals in Scientific Research – An Australian Perspective. *Journal of Animal Law*, 2006, s. 67-86

Právní předpisy a jiné normativní akty

- Animal Care and Protection Act 2001
- Animal Care and Protection Regulation 2012
- Animal Management (Cats and Dogs) Act 2008

- Animal Management (Cats and Dogs) Regulation 2009
- Criminal Code
- Australian Code for the Care and Use of Animals for Scientific Purposes 2013
- The Guidelines to Promote the Wellbeing of Animals used for Scientific Purposes: The Assessment and Alleviation of Pain and Distress in Research Animals 2008
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších právních předpisů;
- zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších právních předpisů;
- zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybníkářství), ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů;

- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád);
- Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu;
- Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě;
- Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely;
- Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat;
- Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely;
- Nařízení Rady (ES) č. 1255/1997 týkající se kritérií Společenství pro stanice zastavení při přepravě a měnicí plán cesty, uvedené v příloze ke Směrnici 91/628/EHS;
- Nařízení Rady (ES) č. 411/1998 s dodatečnými předpisy na ochranu zvířat pro silniční vozidla pro přepravu zvířat delší než osm hodin;
- Nařízení Komise (ES) č. 639/2003 kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1254/1999, pokud jde o požadavky na poskytování vývozních náhrad v souvislosti s řádným zacházením se živým skotem během přepravy;
- Nařízení Rady (ES) č. 1040/2003 ze dne 11. června 2003, kterým se mění nařízení (ES) č. 1255/97, pokud jde o použití míst zastávek;
- Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97;
- Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování.

Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. s. 1. Dostupné online: <http://eagri.cz/public/web/file/187337/Z359_12dudovovka_web.pdf>.

Resumé

Lidé a zvířata sdílení tento svět od nepaměti, přičemž jejich vztah vždy vykazoval nerovný charakter. Zvířata jsou již od římského práva chápána v právu jako věci. Změnu v českém právu přinesl až nový občanský zákoník, který pro zvíře stanovil, že živé zvíře není věcí, ale současně nedefinoval čím je. Tato změna právního statusu zvířete je krokem ve směru budoucí vyšší ochrany zvířat.

Tato diplomová práce se zabývá právní ochranou zvířat v lidské péči, specificky tří kategorií zvířat v lidské péči. Jedná se o hospodářská zvířata, zvířata chovaná v zájmovém chovu a pokusná zvířata. Cílem této práce je porovnat u těchto tří kategorií vybrané instituty české právní úpravy s australskou právní úpravou, která je v této práci zastoupena státem Queensland.

Práce se skládá z úvodu, pěti kapitol a závěru. Úvod slouží k vymezení cíle a struktury diplomové práce. V první kapitole je popsány prameny právní úpravy ochrany zvířat v lidské péči a to z pohledu mezinárodního práva, práva Evropské unie a českého národního práva a australského práva. V druhé kapitole jsou vysvětleny základní pojmy – zvíře a jeho status a zvíře v lidské péči. A to v kontextu české právní úpravy a australské právní úpravy. Třetí kapitola se věnuje již specifické kategorii zvířat v lidské péči a to zvířatům hospodářským. Zaměřuje se na pojem hospodářského zvířete, vybrané aspekty právní úpravy, orgány ochrany a limity právní úpravy. Ve čtvrté kapitole je zpracována kategorie zvířat chovaných v zájmovém chovu opět z pohledu české právní úpravy a australské právní úpravy. A pátá kapitola popisuje ochranu pokusných zvířat. Taktéž z ohledu české právní úpravy a australské právní úpravy. Závěrem jsou shrnuty zjištění diplomové práce a návrhy de lege ferenda.

Summary

People and animals have coexisted for as long as we can remember, however their relationship has never been equal. Since Roman law was enacted, animals have been understood as things. A change was made in Czech law by the new Civil Code, which now no longer classifies a living animal as a thing, however it does not state its new category. This change in the legal status of animals has shown a future direction for the further protection of animals.

This Master's thesis analyses the legal protection of animals in human care, specifically three categories of animals in human care. These consist of farm animals, animals for companionship and animals used for scientific and other research purposes.

The aim of this Master's thesis is to compare selected aspects of legislation that address the three categories of animals in Czech and Australian law. In this context Australian law is represented by law applied in the state Queensland.

The thesis is composed of an introduction, five chapters and a conclusion. The introduction describes the aim and structure of the thesis. The first chapter focuses on the sources of the legal protection of animals in human care from perspective of international law, European Union law, Czech federal law and Australian law. The second chapter explains the usage of basic terms – an animal and its legal status and an animal in human care in both Czech and Australian legislation. The third chapter is dedicated specifically to the farm animal category of animals in human care. The focus is on the term farm animal, selected aspects of legislation, authorities responsible for animal protection and limits of animal protection. The fourth chapter elaborates on companion animals from the perspectives of Czech and Australian law. The fifth chapter describes the legal protection of animals that are used for scientific and other research purposes, again from Czech and Australian legal perspectives. The conclusion sums up main findings of the thesis and *de lege ferenda* suggestions.

Abstrakt

Tato diplomová práce s názvem *Právní úprava nakládání se zvířaty v lidské péči* zpracovává porovnání vybraných aspektů české a australské právní úpravy u tří kategorií zvířat v lidské péči – hospodářských zvířat, zvířat chovaných v zájmovém chovu a pokusných zvířat. Práce má pět hlavních kapitol. První kapitola se zaměřuje na prameny právní úpravy nakládání se zvířaty v lidské péči a to na úrovni mezinárodního práva, práva Evropské unie, české národní právní úpravy a australské národní právní úpravy. Druhá kapitola vysvětluje základní pojmy – zvíře a jeho právní status a zvíře v lidské péči v české a australské právní úpravě. Třetí kapitola popisuje již ochranu specifické kategorie zvířat v lidské péči – hospodářských zvířat v české a australské právní úpravě. Čtvrtá kapitola pojednává o problematice ochrany zvířat v zájmovém chovu taktéž v obou právních úpravách. A pátá kapitola se zaměřuje na ochranu pokusných zvířat v české a australské právní úpravě.

Klíčová slova

zvíře

lidská péče

ochrana zvířat

Abstract

This Master's thesis entitled *Legislation on treating animals in human care* compares Czech and Australian legislation in selected aspects of three categories of animals in human care – farm animals, companion animals and animals used for scientific and other research purposes. The thesis is composed of 5 main chapters. The first chapter describes sources of law regarding treating animals in human care from the perspectives of international law, European Union law, federal Czech law and Australian law. The second chapter explains basic terms – an animal and its legal status and animal in human care in Czech and Australian legislation. The third chapter focuses specifically on farm animals as a category of animals in human care as it is detailed in Czech and Australian legislation. The fourth chapter deals with companion animals in both countries' legislation. Finally, the fifth chapter describes the legal protection of animals used for scientific and other research purposes in Czech and Australian legislation.

.

Keywords

animal

human care

animal protection